

Využití kvalifikace absolventů středních škol na trhu práce

Zpráva ze šetření absolventů škol

Ing. Jana Trhlíková

Praha 2013

OBSAH

1. Úvod	3
1.1 Předmět analýzy a cíle šetření	4
1.2 Sběr dat a použitá metodologie.....	4
1.3 Popis souboru	5
2. Trh práce a kvalifikace	6
2.1 Rovnováha trhu práce a kvalifikací	6
2.2 Trh práce a vzdělávací soustava	7
2.3 Přístupy ke sledování Využití kvalifikace absolventů.....	8
3. Uplatnění absolventů středních škol ve vystudovaném oboru	9
3.1 Uplatnění absolventů v oboru – celkový pohled	9
3.2 Uplatnění absolventů v oboru – podle kategorií vzdělání	10
3.3 Změny oboru v období 3 let od ukončení střední školy	12
3.4 Důvody odchodů absolventů do jiného oboru	15
4. Uplatnění absolventů v oboru – podle kategorií vzdělání a skupin oborů.....	18
4.1 Uplatnění v oboru – absolventi středního vzdělání s výučním listem	18
4.2 Uplatnění v oboru – absolventi středního vzdělání s maturitní zkouškou	21
4.3 Spokojenost absolventů v zaměstnání ve vztahu k uplatnění v oboru.....	24
5. Potřeba doplnění kvalifikace při změně oboru	25
6. Využití získané úrovně vzdělání.....	27
7. Využití kompetencí.....	29
Závěry	34
Použité zdroje a literatura	37

Využití kvalifikace absolventů středních škol na trhu práce (Zpráva ze šetření absolventů škol)
Ing. Jana Trhlíková

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

© NÚV 2013

Korektura: Oddělení pro informační a publikační činnost

1. ÚVOD

Jedním z hlavních cílů vzdělávání je získání profesní kvalifikace, která představuje „vstupenku“ na pracovní trh. V ideálním případě by měla existovat rovnováha mezi nabídkou nových pracovních sil na jedné straně a poptávkou zaměstnavatelů na straně druhé. Jinými slovy, absolventi by měli najít odpovídající pracovní uplatnění a trh práce by měl být sycen právě absolventy, po kterých je poptávka. Reálná situace se od této teoretické konstrukce značně odlišuje. Charakteristickým rysem trhu práce jak v ČR, tak i v rámci EU je v současnosti koexistence vysoké úrovně nezaměstnanosti na jedné straně a přetrvávajícího nedostatku pracovních sil a některých kvalifikací na straně druhé. Důvodem je nesoulad, při kterém ani vysoká úroveň nezaměstnanosti nedokáže zabránit nedostatku kvalifikací a potížím s náborem pracovních sil pro určité druhy zaměstnání.

I když uvedené disproporce jsou do určité míry přirozeným důsledkem rychle se měnícího trhu práce a technologického rozvoje, případně naopak útlumu některých profesí, větší rozdíly jsou nežádoucí a vedou k neefektivnímu vynakládání zdrojů v několika rovinách. První rovinu představuje samotný vzdělávací systém, který pokud je chybně zaměřen, vynakládá značné prostředky na přípravu absolventů, o které trh nemá zájem. Další hledisko představuje vysoké procento nezaměstnaných absolventů škol, kdy dochází k plýtvání nevyužitým potenciálem lidských zdrojů i zbytečné zátěži sociálního systému. Třetí rovinou problému je nedostatek kvalifikovaných pracovních sil na trhu práce, který neodpovídá potřebám trhu práce a představuje omezující faktor dalšího rozvoje.

Členské státy EU věnují mnoho úsilí zjištění rozsahu chybějících kvalifikací a analýze nedostatku znalostí a dovedností, aby na základě získaných poznatků upravily strategii své vzdělávací politiky. Většina členských států se pokouší prognózovat ve střednědobém a dlouhodobém výhledu potřebu kvalifikací s cílem lépe sladit nabídku počátečního vzdělávání s poptávkou na trhu práce. Rovněž se zvyšuje snaha zdokonalovat monitorovací systémy a zdroje informací o nabídce a poptávce kvalifikovaných pracovních sil a větší úsilí se věnuje i zvyšování kvalifikace a rekvalifikace zaměstnanců, zejména v oborech postižených nedostatkem kvalifikovaných pracovníků.

V České republice si v současnosti zaměstnavatelé stěžují především na nedostatek pracovníků a absolventů v technických oborech. Vzhledem ke struktuře pracovních sil v České republice s vysokým zastoupením průmyslu a stárnutí stávajících pracovníků upozorňují na rostoucí disproporci mezi nově přicházejícími absolventy a potřebami trhu práce. Vedle nedostatku absolventů si přitom stěžují i na jejich nízkou připravenost jak v oblasti praktických dovedností, tak i tzv. „soft skills“.

Je třeba si uvědomit, že nedostatek kvalifikací nebo naopak vysoká nezaměstnanost v některých oborech nejsou mechanickým výsledkem porovnání pracovních sil a požadavků zaměstnavatelů. Strukturální nerovnováha je v principu ovlivněna celou řadou faktorů trhu práce, výší mezd, regionálními podmínkami, atraktivitou práce a dalšími faktory, včetně adaptačních mechanismů a strategií uplatňovaných na straně zaměstnanců, resp. absolventů škol. Jedním z možných přístupů, kterým je možno obohatit problematiku nesouladu v oblasti využití kvalifikací, je proto i dotazování absolventů, zjišťování způsobu jejich rozhodování a uplatňování různých strategií. Je jedním z nástrojů, který může disproporce mezi zaměřením vzdělávacích programů a požadavky trhu práce pomoci odhalit a slouží jako účinná reflexe efektivity potřeb pracovního trhu.

Tato zpráva ze šetření absolventů mapuje uplatnění kvalifikace absolventů středních škol na trhu práce v období po nástupu ekonomické krize. Šetření se zaměřilo na několik základních aspektů využití kvalifikace – hodnocení využití získaných znalostí a dovedností, využití získané kvalifikace včetně potřeby jejího doplnění, úspěšnost zařazení do pracovního procesu a získání zaměstnání ve vystudovaném oboru a další.

1.1 PŘEDMĚT ANALÝZY A CÍLE ŠETŘENÍ

Šetření se zaměřilo na absolventy středních škol, kteří již mají s uplatněním na trhu práce zkušenost.¹ Zároveň bylo třeba zohlednit aktuální vývoj na trhu práce, z tohoto důvodu byla jako cílová populace průzkumu zvolena skupina absolventů středních škol 3 roky od ukončení studia na střední škole. Ti absolvovali střední školu ve šk. roce 2008/9, kdy došlo k výraznému nárůstu nezaměstnanosti absolventů. Záměrem úkolu bylo zmapování aktuální situace v míře využívání kvalifikace získané na středních školách na trhu práce, včetně potřeby jejího doplnění na základě vyjádření a zkušeností absolventů středních škol s uplatněním na trhu práce. Součástí úkolu bylo i porovnání míry využití kvalifikace a nesouladu z hlediska úrovně vzdělání a oborového zaměření. Konkrétně se šetření zaměřilo na následující výzkumné otázky:

- **Zjištění záměrů absolventů středních škol v závěru studia na střední škole z hlediska uplatnění v oboru.**
- **Zjištění, zda absolventi po ukončení studia zahájili pracovní dráhu ve svém oboru, a míra odlivu z oboru v rozdělení podle úrovně vzdělání i vystudovaného oboru.**
- **Vymezení hlavních důvodů pro odchod za prací do jiného oboru.**
- **Porovnání dosaženého vzdělání a vzdělání požadovaného pro danou pracovní pozici a potřeba doplnění kvalifikace.**
- **Využití praktických i teoretických dovedností získaných na střední škole v prvním zaměstnání.**

1.2 SBĚR DAT A POUŽITÁ METODOLOGIE

Šetření bylo realizováno jako kvantitativní šetření. Základní technikou sběru dat byl dotazník, který byl distribuován jednak v papírové podobě, jednak měli respondenti možnost vyplnit jej na webových stránkách Národního ústavu pro vzdělávání a odeslat elektronicky.

Základní výzkumné otázky vycházely z rozčlenění problému na jednotlivé aspekty využití kvalifikace a zahrnovaly následující okruhy:

- **Jaké jsou pracovní záměry absolventů škol v závěru jejich studia?**
- **Jak se absolventi středních škol uplatňují ve vystudovaném oboru po ukončení studia a po třech letech?**
- **Jaké jsou hlavní důvody odchodů za prací do jiného oboru?**
- **Jak často pracují absolventi na pozicích, které neodpovídají získanému vzdělání?**
- **Jaké znalosti a dovednosti absolventi využívají ve svém prvním zaměstnání?**

Výběr vzorku byl koncipován jako náhodný stratifikovaný výběr, tak aby byly dodrženy základní proporce a zahrnutí absolventi všech významných skupin oborů. Následně byl proveden náhodný výběr škol, na kterých tito absolventi v roce 2008/9 ukončili svoji přípravu. Celkově bylo osloveno 144 škol (116 + dovýběr 28), z toho adresy absolventů dodalo 85 škol.²

¹ Do analýz byli zařazeni jen absolventi, kteří zahájili pracovní činnost formou zaměstnání na smlouvu na dobu určitou nebo neurčitou, jako OSVČ, případně dlouhodobě na dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce. Vzhledem k tomu, že u řady absolventů středních škol dochází k souběhu různých forem pracovní činnosti se studiem v terciárním vzdělávání a řada z nich již v této době vykonává odbornou práci v oboru, nebylo podmínkou zařazení do analýz nepokračování absolventa ve studiu. Na druhou stranu ale byly vyloučeny odpovědi absolventů, kteří vykonávají pouze krátkodobé brigády formou přivýdělků.

² Výzkumný záměr, včetně způsobu sběru dat, byl konzultován a schválen Úřadem pro ochranu osobních údajů.

V další fázi byl připraven a rozeslán dopis absolventům škol, kteří byli vyzváni, aby dotazník vyplnili v papírové nebo elektronické podobě. V první fázi, která proběhla v průběhu června 2012, bylo osloveno asi 5 200 absolventů. Vzhledem k nižší než očekávané návratnosti bylo rozhodnuto o zaslání urgencye a dále i o rozšíření vzorku. V průběhu září 2012 pak byla realizována dodatečná rozesílka. Celkem bylo osloveno 7535 absolventů, kteří ukončili vzdělávání na střední škole v roce 2009, počet získaných odpovědí dosáhl 1325, což představuje návratnost 17,6 %.

1.3 POPIS SOUBORU

Výběrový soubor zahrnuje odpovědi 1325 respondentů – absolventů středního odborného vzdělání, kteří ukončili střední školu ve šk. roce 2008/9. Z toho 484 (38 %) tvoří absolventi středního vzdělání s výučním listem kategorie H a 784 (59 %) odpovědi absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou – kategorie M. V rámci sběru dat byly získány i odpovědi absolventů středního vzdělání s výučním listem a maturitní zkouškou – kategorie L0 (51 respondentů, což tvoří 4 % vzorku) a okrajově i středního vzdělání s výučním listem kategorie E (6 respondentů). Vzhledem k nižšímu zastoupení ve vzorku nejsou kategorie E a L0 samostatně interpretovány.

Celková návratnost dosáhla 17,6 %, přitom návratnost v kategorii středního odborného vzdělání s výučním listem činila 12,7 %, zatímco návratnost v kategorii absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou byla vyšší – 23,4 %.

Podrobná struktura vzorku v rozdělení podle kategorií i skupin oborů je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 1.1: Struktura výběrového souboru – podle kategorií vzdělání a skupin oborů

	Střední vzdělání s VL- kategorie E	Střední vzdělání s VL – kategorie H	Střední vzdělání s VL a MZ	Střední vzdělání s MZ – kategorie M	Celkový součet
16 Ochrana životního prostředí					
18 Informatické obory				5	5
23 Strojírenství a strojírenská výroba		82		60	142
26 Elektrotechnika, telekom. a VT		32		55	87
28 Technická chemie a ch. silikátů		1			1
29 Potravinářství a potravinářská ch.		27	1		28
31 Textilní výroba a oděvnictví		2			2
32 Kožedělná a obuv. výr. a zprac. pl.	1	1			2
33 Zpracování dřeva a výroba hud. n.		8		10	18
34 Polygrafie, zprac. papíru, fil. a fot.		3	1	4	8
36 Stavebnictví, geodézie a kartog.	3	40		138	181
41 Zemědělství a lesnictví	1	29		41	71
63 Ekonomika a administrativa				174	174
64 Podnikání v oborech		5		44	49
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	1	140	24	80	245
66 Obchod		57	9		66
68 Právo, právní a veřejno-spr. čin.				28	28
69 Osobní a provozní služby		52	15		67
75 Pedagogika, učitelství a sociální p.				83	83
78 Obecně odborná příprava (lyceum)				60	60
Bez určení oboru		5	1	2	8
Celkem	6	484	51	784	1325

2. TRH PRÁCE A KVALIFIKACE

2.1 ROVNOVÁHA TRHU PRÁCE A KVALIFIKACÍ

Vzhledem k dynamice trhu práce je zřejmé, že úplný soulad mezi nabídkou pracovní síly a poptávkou na trhu práce ve struktuře podle stupňů vzdělání i oborového zaměření není možný. Na trhu práce se určitá nerovnováha vyskytuje neustále. Tento nesoulad může mít různě závažný charakter s odlišnými dopady, jak pro zaměstnavatelskou sféru, tak i uchazeče o pracovní uplatnění. Povaha kvalifikačního nesouladu může být přitom nahlížena jak z hlediska kvantitativního, tedy jako nedostatek osob s kvalifikací v daném oboru na trhu práce, tak i z hlediska kvalitativního, kdy počet lidí s požadovanou formální kvalifikací je dostačující, ale kvalita nikoli. Podívejme se v následující části textu na charakter těchto disproporcí podrobněji.

STRUKTURÁLNÍ A KVANTITATIVNÍ NESOULAD

- **Nedostatek kvalifikací**

Z makroekonomického hlediska se strukturální nesoulad může projevovat jako nedostatek pracovníků, kdy je problém pracovníky získat a naplnit volná místa. Výsledkem je situace, kdy se firmy o pracovníky s kvalifikací v nedostatkovém oboru přetahují. Termín „nedostatek kvalifikací“ („skill shortage“), jak uvádějí autoři publikace „Identifikace nedostatku kvalifikací na českém trhu práce“, se používá se značnou neurčitostí, pokud jde o jeho významový obsah [Strietska-Ilina, O. a kol., 2003]. Někdy se jím označují potíže s náborem bez ohledu na povahu kvalifikačního problému, jindy se používá jako obecný, zastřešující pojem. V zásadě můžeme nedostatek kvalifikací chápat jako neadekvátní počet osob, které jsou na dosažitelném trhu práce k dispozici a mají kvalifikace, po nichž je na daném trhu poptávka, což je zdrojem potíží s náborem zaměstnanců. „Nedostatek pracovních sil“ označuje situaci, kdy se na celostátní úrovni pracovních sil nedostává, i když jde často o nedostatek postihující určité odvětví nebo zaměstnání. Z hlediska širších souvislostí může být zdrojem takové situace faktický nedostatek pracovních sil, např. při celkově velmi nízké nezaměstnanosti, nerovnoměrnost v geografickém rozložení nabídky pracovních sil anebo nedostatečný počet pracovních sil s požadovanou kvalifikací.

- **Přebytek kvalifikací**

Opačnou situaci představuje přebytek kvalifikací, kdy pracovníci s určitou kvalifikací jsou nadbyteční a mají problém se na trhu práce uplatnit. Tato situace se projevuje vyšší mírou nezaměstnanosti v určitých oborech, případně regionech. Dalším problémem může být nadbytečná kvalifikovanost pracovníků, kdy pro pracovníky s vyšší kvalifikací není dostatek odpovídajících pracovních míst, a uplatňují se proto na pozicích, pro které je dostačující nižší úroveň vzdělání.

KVALITATIVNÍ NESOULAD

Nedostatek kvalifikací ale nemusí znamenat pouze nedostatek lidí jako takových, ale může představovat situaci, kdy počet lidí s požadovanou formální kvalifikací je dostačující, ale náplň jejich kvalifikace (tj. kvalita) nikoli. „Nedostatek znalostí a dovedností“ jako kvalitativní nesoulad mezi poptávkou na trhu práce a nabídkou pracovních sil vzniká, pokud převažujícím problémem není nevyhovující struktura pracovníků, ale jejich nedostatečné kompetence, například nízká dovednost práce s počítačem, nedostatečná jazyková vybavenost, špatná úroveň komunikačních dovedností nebo schopnosti jednat se zákazníky a podobně. Jedná se tedy o situaci, kdy ze škol odcházejí absolventi, jejichž znalosti a dovednosti nejsou dostačující a neodpovídají požadavkům zaměstnavatelů nebo absolventi sice disponují vzděláním a kvalifikacemi požadovanými pro příslušná zaměstnání, neovládají ale plnou šíři potřebných znalostí a dovedností.

2.2 TRH PRÁCE A VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA

V návaznosti na problémy způsobené nesouladem mezi požadavky trhu práce a kvalifikační strukturou pracovníků vystupuje do popředí otázka, jakou roli hraje v této rovnováze systém vzdělávání. Úkolem vzdělání je přispívat nejen k rozvoji osobnosti, ale současně i k přípravě pracovní síly. Vzdělávací soustava proto musí reagovat na požadavky trhu práce, na změny nároků z hlediska obsahu a kvality počátečního vzdělávání i oborové struktury. Na druhé straně je nutno konstatovat, že dosažení plného souladu mezi požadavky trhu práce a nabídkou pracovníků s požadovaným vzděláním není možné. Hlavním důvodem je odlišná dynamika změn, kdy příprava pracovní síly v odborném vzdělávání představuje dlouhodobý proces, zatímco požadavky trhu práce jsou proměnlivé. Druhá překážka spočívá v poměrně obtížném prognózování budoucího ekonomického vývoje a poptávky po pracovní síle zejména v delším časovém horizontu.

Třetí překážkou úspěšného sladování struktury pracovních sil s požadavky zaměstnavatelů je skutečnost, že tento soulad je ovlivněn i řadou faktorů na trhu práce a rovněž i rozhodováním a strategií samotných pracovníků, resp. absolventů škol. Nedostatek pracovníků v určitém oboru tak nemusí být reálným nedostatkem osob s potřebnou kvalifikací, ale výsledkem jejich neochoty pracovat v oboru, ať už z důvodu nedostatečné atraktivity oboru, platové úrovně, nebo pracovních podmínek. Problémem může být i regionální nesoulad, kdy u některých profesí jde nejspíše o nevhodnou strukturu nabídky v jednotlivých regionech, nízkou mobilitu pracovní síly i nepřizpůsobivost trhu z hlediska pracovních podmínek. Jinými slovy ani odpovídající počty kvalifikovaných pracovníků, resp. absolventů připravených v daném oboru, nemusí zajistit zaměstnavatelům dostatek pracovních sil v určitém oboru. Na druhé straně skutečný nedostatek může být ovlivněn i nezájmem žáků o studium některých oborů.

NÁSTROJE ZVYŠOVÁNÍ SOULADU MEZI TRHEM PRÁCE A ODBORNÝM VZDĚLÁVÁNÍM

Jaké jsou nástroje zvyšování souladu mezi trhem práce a odborným vzděláváním? Sladování poptávky a nabídky pracovníků s různými kvalifikacemi vyžaduje transparentní trh práce a informace, které zdokonalí rozhodování všech aktérů. Ti, kteří si vybírají obor vzdělání, potřebují informace o tom, jaké budou jejich perspektivy na trhu práce v době, kdy ukončí typ a obor vzdělávání, o který mají zájem. Tvůrci politiky vzdělávání potřebují informace tohoto charakteru pro plánování a vytváření vzdělávacích kapacit. Jedním z významných nástrojů lepšího sladění požadavků a potřeb zaměstnavatelů je jejich širší spolupráce se školami a zapojení do tvorby vzdělávacích programů na školách.

K základním nástrojům patří:

- Zvyšování kvality vzdělávání na základě větší spolupráce školské sféry se zaměstnavateli na tvorbě odborného kurikula, poskytování praxe v podnicích.
- Vytváření prognóz, které by poskytovaly rámcové informace o budoucí poptávce zaměstnavatelů a jejich kvalifikačních požadavcích a rozvoji regionů.
- Posílení role kariérového poradenství a informovanosti žáků.
- Zjišťování údajů o přechodu absolventů na trh práce, jejich uplatnění a míře nezaměstnanosti, jak na základě statistických údajů, tak i dotazování absolventů, např. zjišťování jejich strategií přizpůsobení, sebehodnocení kvality dosaženého vzdělávání a kvalifikace, potřeby doplnění kvalifikace a další.
- Zjišťování požadavků zaměstnavatelské sféry na připravenost absolventů a jejich kompetence.
- Mapování situace na trhu práce z hlediska poptávky a struktury volných pracovních míst (analýzy inzerce, nabídka míst na úřadech práce a podobně).

2.3 PŘÍSTUPY KE SLEDOVÁNÍ VYUŽITÍ KVALIFIKACE ABSOLVENTŮ

Využití kvalifikace absolventů středních škol můžeme sledovat v několika různých rovinách. Z hlediska samotného dotazování absolventů škol jsou nejčastěji využívány následující přístupy:

- **Sledování shody vystudovaného oboru a zaměstnání – z hlediska odbornosti**

- Jedním z možných přístupů je sledování shody mezi vystudovaným oborem a oborem zaměstnání, tedy zda absolventi naleznou uplatnění v příslušném profesním oboru. Tato shoda je v rámci šetření absolventů zpravidla zjišťována pomocí otázky, zda respondent pracuje ve svém vystudovaném oboru nebo v příbuzném oboru, nebo zda odešel za prací do zcela jiného oboru. Nevýhodou je určitá subjektivita v hodnocení příbuzného a jiného oboru.
- Dalším přístupem, uplatňovaným např. v šetřeních Národního ústavu pro vzdělávání, je expertní posuzování shody vzdělání a zaměstnání [Doležalová, G., Vojtěch, J., 2011]. Na základě analýz dat z výběrového šetření pracovních sil a posouzení experty (odbornými garanty) je určována shoda **získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání na čtyřstupňové škále** – úplná shoda, částečná shoda, dílčí neshoda a hrubá neshoda.³ Tento přístup umožňuje podrobné posouzení shody vzdělání a zaměstnání, je ale velmi náročný a neposkytuje pohled na důvody, motivaci a další souvislosti odchodů do jiného oboru.⁴
- Shodu vzdělání i zaměstnání je možné sledovat i z opačného úhlu pohledu. Cílem otázky kladené respondentům je naopak zjistit, jaký obor vzdělání je pro výkon dané pozice nejvhodnější. Neodpovídají tedy na otázku, zda pracují ve vystudovaném oboru, ale jaký obor studia je pro jejich práci, kterou v současnosti vykonávají, nejvhodnější. Z odpovědi lze posoudit, zda je podle jejich názoru pro jejich pracovní pozici nejvhodnější jimi vystudovaný, příbuzný, nebo zcela jiný obor, případně zda pro jejich práci není žádný konkrétní obor potřeba.

- **Sledování shody vzdělání a zaměstnání – z hlediska dosažené úrovně vzdělání**

- Dalším aspektem ve vztahu k využití kvalifikace je sledování shody dosažené úrovně vzdělání ve vztahu ke konkrétní pracovní pozici, která jí přísluší, resp. je pro ni nejvhodnější. I zde je možné využít přímého dotazování ke zjištění, zda získaná úroveň (kategorie) vzdělání je odpovídající pro danou pozici, zda pracuje pod úrovní získané kvalifikace, nebo naopak na pozici, pro kterou je předpokládána vyšší kvalifikace.
- Jedním z přístupů sledování uplatnění získané úrovně vzdělání je porovnání dosažené kategorie vzdělání absolventů s uplatněním absolventů ve třídách Klasifikace zaměstnání (KZAM). Tento přístup byl uplatněn např. v Národním ústavu pro vzdělávání.⁵

- **Využití jednotlivých získaných znalostí a dovedností**

- Třetím pohledem je pak míra využití znalostí a dovedností získaných v průběhu studia v zaměstnání, tedy otázka, jaké požadavky jsou na absolventy kladeny a jak těmto požadavkům odpovídají.

³ Vzhledem k tomu, že ve VŠPS není uváděn přímo obor vzdělání, ale skupina oborů, je za zaměstnání, pro které je absolvent připravován, považováno takové, které koresponduje alespoň s jedním oborem vzdělání vyskytujícím se v dané skupině oborů.

⁴ Podrobnější informace v uživatelsky přehledné formě je možné získat na statické stránce informačního systému www.infoabsolvent.cz. <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-3-05/Celkova-shoda-vzdelani-a-zamestnani/25>

⁵ www.infoabsolvent.cz/Temata/Download?Soubor=F-9.0.53

3. UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL VE VYSTUDOVANÉM OBORU

Jedním z hlavních cílů vzdělávání je získání profesní kvalifikace, které má sloužit jako „vstupenka“ na pracovní trh. V ideálním případě by každý absolvent měl snadno najít uplatnění ve vystudovaném oboru a trh práce by měl být sycen právě absolventy, po kterých je poptávka. Reálná situace se od této teoretické abstraktní konstrukce značně odlišuje. Určité disproporce, jak již bylo uvedeno v předchozím textu, jsou do určité míry přirozeným důsledkem rychle se měnícího trhu práce a technologického rozvoje, nebo naopak zániku a útlumu některých profesí, na který jak trh práce, tak absolventi přirozeně reagují. Na druhé straně velké disproporce jsou nežádoucí a vedou k neefektivnímu vynakládání zdrojů nejen v oblasti samotného vzdělávacího systému, který pokud je chybně zaměřen, vynakládá značné prostředky na přípravu absolventů v oborech, o které trh práce nemá zájem, tak i na straně absolventů, kdy dochází k plýtvání nevyužitým potenciálem lidských zdrojů.

V této části se nejprve zaměříme na otázku celkového souladu mezi získanou kvalifikací v oboru a pracovním uplatněním. V závěru studia se absolventi středních škol ocitají před otázkou, zda si budou hledat zaměstnání odpovídající jejich oborovému zaměření, nebo zda se naopak budou snažit získat práci v jiném oboru. Tato otázka je pochopitelná, protože volba oboru studia probíhá v době, kdy se zájmy řady žáků teprve formují a samotné studium může tento zájem posílit nebo naopak podpořit rozhodnutí odejít do jiného oboru. V situaci ekonomické krize se pak významným korektorem původních představ stává trh práce a reálná poptávka zaměstnavatelské sféry, kdy řada absolventů zjišťuje, že se jim odpovídající uplatnění v oboru nepodaří najít a jsou nuceni na tuto situaci reagovat.

V rámci otázky jsme zjišťovali jak pracovní záměry budoucích absolventů v závěru studia na střední škole, tak i reálné pracovní uplatnění bezprostředně po ukončení střední školy a dále pak 3 roky od ukončení studia na střední škole, včetně důvodů, které případnou změnu oboru a profese ovlivnily.

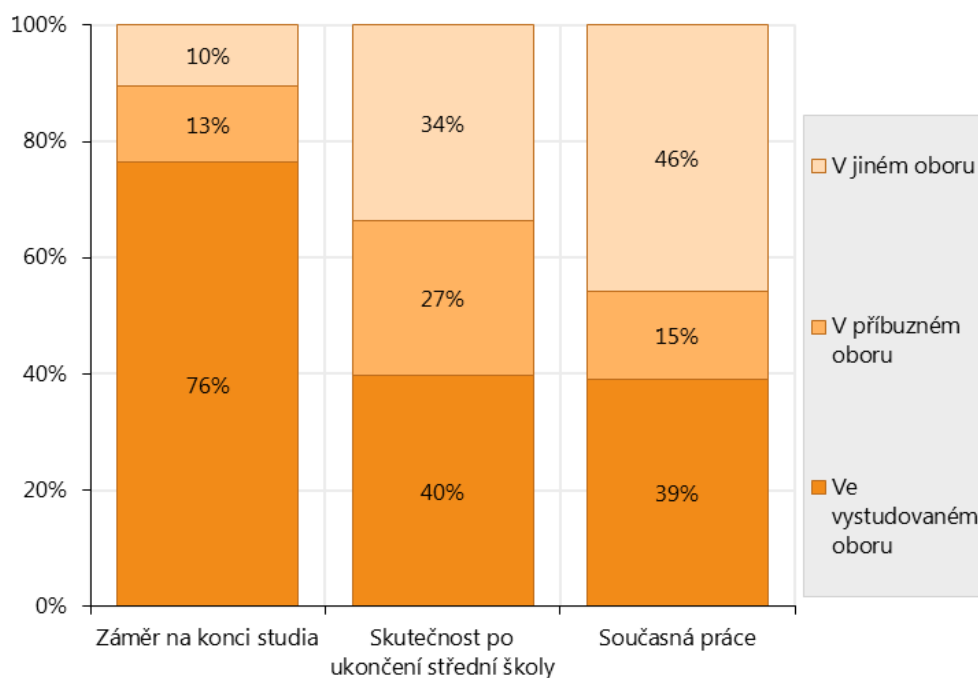
3.1 UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ V OBORU – CELKOVÝ POHLED

Z výsledků šetření je zřejmé, že zájem absolventů středních škol uplatnit se po ukončení studia ve vystudovaném oboru byl vysoký. V závěru studia na střední škole vyjádřily přibližně tři čtvrtiny absolventů ze sledovaného vzorku zájem začít pracovat ve vystudovaném oboru (76 %), přibližně 13 % chtělo pracovat v příbuzném oboru a jen 10 % z nich uvádělo rozhodnutí odejít do jiného než vystudovaného oboru.

Reálná situace po ukončení studia byla ve srovnání s těmito představami výrazně odlišná. Přímo ve svém oboru se v rámci sledovaného vzorku uplatnilo podle svého vyjádření 40 % absolventů, v příbuzném oboru asi 27 % a do jiného oboru odešlo 34 % dotázaných absolventů středních škol. **Zde je třeba upozornit, že údaje vyjadřují subjektivní názor absolventů na shodu jejich vzdělání s vystudovaným oborem. Uvedená čísla tedy mají spíše orientační hodnotu.** Na druhou stranu vysoké podíly pracovníků, kteří se uplatňují v jiném než vystudovaném oboru, potvrzují i výsledky metodologicky odlišných analýz založených na expertním posouzení shody vzdělání a zaměstnání [Doležalová, G., Vojtěch, J., 2011].

Situace po třech letech od ukončení studia byla obdobná z hlediska podílu absolventů pracujících přímo ve svém oboru, kde tento podíl činil 39 %. Na druhé straně se ovšem v průběhu těchto 3 let od ukončení studia snížil podíl absolventů, kteří se uplatňují v příbuzném oboru, a to z 27 % na 15 %. Výsledný podíl absolventů středních škol, kteří pracují po třech letech od ukončení studia mimo svůj obor, dosáhl v rámci sledovaného vzorku 46 %.

Obrázek 3.1: Porovnání, v jakém oboru chtěl absolvent pracovat v závěru střední školy a v jakém skutečně pracoval po ukončení střední školy a po 3 letech (v % odpovědí).⁶

3.2 UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ V OBORU – PODLE KATEGORIÍ VZDĚLÁNÍ

Zaměříme-li se na uplatnění absolventů se středním vzděláním v rozdělení podle kategorií vzdělání, pak můžeme konstatovat, že mezi kategoriemi sledovanými v této studii – absolventy středního vzdělání s výučním listem a absolventy středního vzdělání s maturitní zkouškou najdeme určité rozdíly.

UPLATNĚNÍ V OBORU – ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM

V kategorii středního vzdělání s výučním listem projevilo v závěru studia téměř 75 % absolventů zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru. Přibližně 14 % z nich předpokládalo, že si najde pracovní uplatnění v příbuzném oboru, a jen 12 % mělo v úmyslu odejít za prací do jiného oboru.

Reálná situace byla značně odlišná. Ve svém oboru si po skončení střední školy našlo práci jen 45 % dotázaných absolventů učebních oborů, 27 % se uplatnilo v příbuzném oboru a 28 % vyučených získalo práci zcela mimo svůj obor.

S odstupem 3 let od ukončení studia podíl vyučených pracujících ve svém oboru zůstal na stejné úrovni (46 %), podíl absolventů pracujících v příbuzném oboru se snížil na 15 % (tj. o 12 p.b.) a podíl vyučených, kteří se uplatnili v jiném než vystudovaném oboru, dosáhl 39 %.

⁶ Zařazení do oboru je založeno na subjektivním hodnocení absolventů. Do analýz byli zařazeni jen odpovědi absolventů, kteří zahájili pracovní činností formou zaměstnání na smlouvu na dobu určitou nebo neurčitou, jako OSVČ, případně dlouhodobě na dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce. Vzhledem k tomu, že u řady absolventů středních škol dochází k souběhu různých forem pracovní činnosti se studiem v terciárním vzdělávání a řada z nich již v této době vykonává odbornou práci v oboru, nebylo podmínkou zařazení do analýzy nepokračování absolventa ve studiu. Vyloučeny byly ale odpovědi absolventů, kteří při studiu vykonávají pouze krátkodobé brigády formou přívýdělku. Údaje jsou zaokrouhleny na celá procenta.

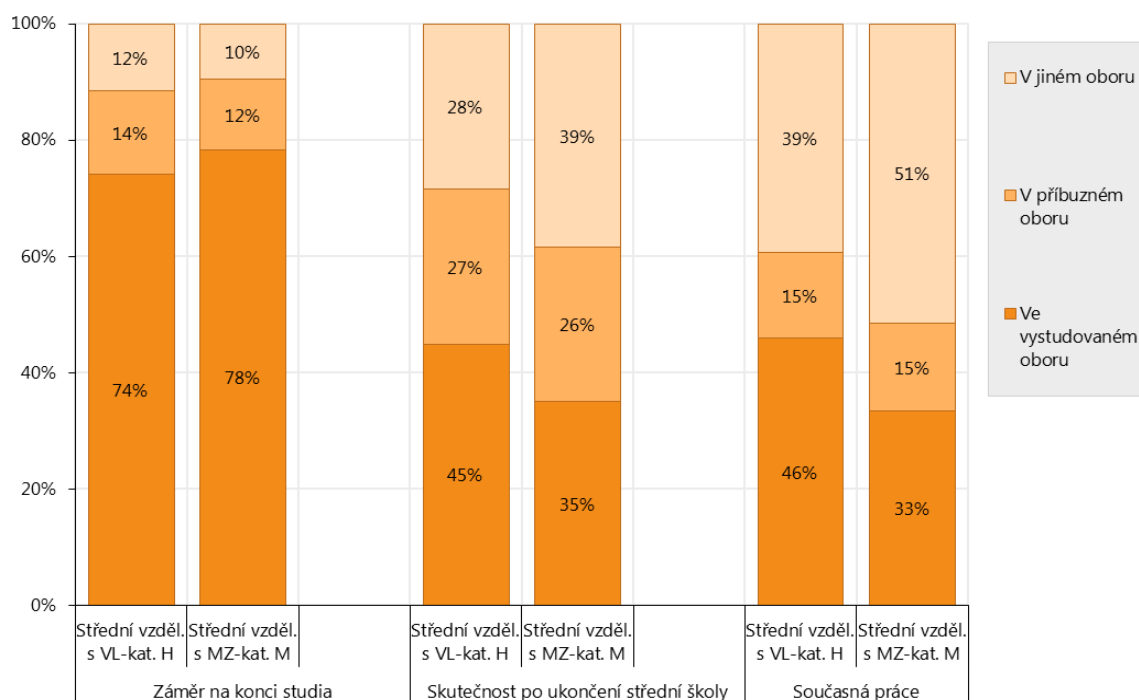
UPLATNĚNÍ V OBORU – ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU

V kategorii středního vzdělání s maturitní zkouškou byla situace v závěru studia obdobná jako u vyučených – podíl budoucích absolventů, kteří měli v úmyslu zahájit pracovní dráhu ve vystudovaném oboru, byl dokonce ještě mírně vyšší – 78 %. Přibližně 12 % se chtělo uplatnit v příbuzném oboru a jen 10 % přepokládalo, že odejdou do jiného oboru.

I v této kategorii bylo skutečné pracovní uplatnění výrazně odlišné oproti původním představám. Ve vystudovaném oboru si po skončení střední školy našlo práci jen 35 % dotázaných absolventů maturitních oborů, 26 % se uplatnilo v příbuzném oboru a 39 % absolventů získalo práci zcela mimo svůj obor. V zásadě tedy v rámci sledovaného vzorku byl podíl absolventů pracujících v jiném oboru dokonce mírně vyšší než podíl absolventů, kteří se uplatnili přímo ve vystudovaném oboru.

S odstupem 3 let od ukončení studia podíl absolventů maturitních oborů pracujících ve svém oboru zůstal přibližně na stejné úrovni (33 %), zatímco podobně jako u vyučených se podíl absolventů pracujících v příbuzném oboru snížil na 15 %. Výsledný podíl absolventů, kteří se (v rámci sledovaného vzorku) uplatnili mimo svůj vystudovaný obor, dosáhl 51 %.

Obrázek 3.2: Porovnání, v jakém oboru chtěl absolvent pracovat v závěru střední školy a v jakém skutečně pracoval po ukončení střední školy a po 3 letech (v % odpovědí).⁷

Podstatnou otázkou je, do jaké míry se liší uplatnění v oboru podle kategorií vzdělání. V rámci šetření jsme se zaměřili pouze na dvě nejvíce obsazené kategorie vzdělání – kategorii středního odborného vzdělání s VL a středního odborného vzdělání s MZ. Podíváme-li se na rozdíly v těchto dvou kategoriích, pak můžeme konstatovat, že záměry budoucích absolventů učebních a maturitních oborů se výrazně neliší. Ve svém oboru se chtělo uplatnit 74 % dotázaných absolventů učebních oborů a 78 % absolventů maturitních oborů. Po ukončení střední školy pracovali častěji ve svém oboru vyučení absolventi – jejich podíl zde dosahoval 45 %, oproti 35 % dotázaných absolventů maturitních oborů. Naopak vyšší podíl absolventů maturitních oborů pracoval mimo vystudovaný obor – 39 % oproti 28 %. Po třech letech byl v rámci sledovaného vzorku podíl absolventů s maturitní zkouškou pracujících mimo vystudovaný obor vyšší (51 % oproti 39 % v kategorii vyučených).

⁷ Vyloučeny byly krátkodobé brigády při studiu.

Jaký je vývoj v této oblasti a zda došlo v důsledku krize k posunům v míře uplatnění ve vystudovaném oboru, je možné vysledovat ze srovnání s dříve realizovanými analýzami. Z analýz, které byly v Národním ústavu odborného vzdělávání uskutečněny v roce 2008, vyplývá, že v kategorii vyučených mělo zájem pracovat v oboru po ukončení studia 61 % dotázaných, v příbuzném oboru 12 % a odejít do jiného oboru chtělo 27 %. Po třech letech pracovalo v oboru 46 %, v příbuzném oboru 16 % a v jiném oboru 38 %. Můžeme tedy konstatovat, že zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru je v současnosti vyšší, výsledné podíly absolventů, kteří se uplatňují v oboru i mimo obor, jsou ale překvapivě téměř shodné.

Porovnáme-li současná zjištění za kategorii absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou s výsledky z roku 2008, pak v tomto období chtělo v závěru studia pracovat v oboru 62 %, v příbuzném oboru 11 % a odejít do jiného oboru mělo v úmyslu 29 %. I v této kategorii je aktuální zájem o práci v oboru větší. Na druhé straně, po 3 letech od ukončení studia se ve svém oboru podle výsledků šetření z roku 2008 uplatnilo jen 31 % absolventů, v příbuzném oboru 29 % a do jiného oboru odešlo 40 % z nich. Míra uplatnění přímo v oboru je tedy obdobná, podíl absolventů, kteří odešli zcela mimo obor, je ale v rámci sledovaného vzorku v současnosti vyšší (51 % oproti 40 % v roce 2008) [Trhlíková, J., Vojtěch, J., Úlovcová, H., 2008].

3.3 ZMĚNY OBORU V OBDOBÍ 3 LET OD UKONČENÍ STŘEDNÍ ŠKOLY

Zahájení pracovní dráhy v oboru nebo naopak mimo vystudovaný obor je ovlivněno nejen zájmem absolventa pracovat v oboru, jeho aktivitou, možností využití osobních kontaktů při hledání zaměstnání, schopností aktivovat sociální sítě, ale i řadou dalších okolností, zejména aktuální situací na regionálním trhu práce a poptávce zaměstnavatelů v místě bydliště. Důsledkem je skutečnost, že i absolventi, kteří měli původně opravdový zájem se ve svém oboru uplatnit, jsou poměrně často v souvislosti s nepříznivou situací na trhu práce nuceni přijmout zaměstnání v jiném než vystudovaném oboru.

POROVNÁNÍ PRACOVNÍHO ZÁMĚRU A SKUTEČNÉHO UPLATNĚNÍ PO 3 LETECH

ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM

Podívejme se tedy, jak se absolventům s výučním listem dařilo naplnit jejich původní představu o získání práce v oboru. Z porovnání záměru absolventů v závěru střední školy s jejich skutečným uplatněním po 3 letech od ukončení studia vyplývá, že **podíl vyučených, kteří se uplatnili v souladu se svou představou, je poměrně nízký**. Ukazuje se, že situace na trhu práce řadu absolventů zaskočila a donutila je k hledání jiného pracovního uplatnění, než původně předpokládali. **Ze skupiny vyučených, jejichž záměrem v závěru studia bylo pracovat v absolvovaném oboru, nakonec po třech letech od ukončení studia získalo pracovní uplatnění ve svém oboru jen 41 %, v příbuzném oboru 15 % a přibližně 44 % v rozporu se svým původním záměrem pracuje po třech letech od ukončení střední školy v jiném oboru.**

Naopak ze skupiny absolventů, kteří na konci studia uvažovali odejít do jiného oboru, překvapivě pracuje po třech letech ve svém oboru 56 %, zatímco v jiném oboru 39 % z nich. Ukazuje se tak, že ani záměr odejít do jiného oboru se vyučeným absolventům často nepodařilo realizovat.

Tabulka 3.1: Porovnání pracovního záměru v závěru SŠ a skutečnosti po 3 letech od ukončení studia (v %) – střední vzdělání s VL (kategorie H) – splnění přání⁸

Záměr v závěru studia	Současné uplatnění po 3 letech od ukončení studia na SŠ			
	Ve vystudovaném oboru	V příbuzném oboru	V jiném oboru	Celkem
Ve vystudovaném oboru	41%	15%	44%	100%
V příbuzném oboru	56%	28%	16%	100%
V jiném oboru	56%	6%	39%	100%

ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU

Porovnání původních pracovních záměrů a skutečného uplatnění po třech letech od ukončení studia ukazuje u absolventů maturitních oborů ještě výraznější rozdíly. **Ze skupiny absolventů maturitních oborů, jejichž záměrem v závěru studia bylo pracovat v absolvovaném oboru, nakonec po třech letech od ukončení studia získalo pracovní uplatnění ve svém oboru jen 28 %, v příbuzném oboru 15 % a přibližně 56 % se v rozporu se svým původním záměrem uplatňuje tři roky od ukončení střední školy v jiném oboru.**

Naopak ze skupiny absolventů, kteří na konci studia uvažovali odejít do jiného oboru, pracuje po třech letech ve svém oboru 26 %, zatímco v jiném oboru 61 % z nich.

Tabulka 3.2: Porovnání pracovního záměru v závěru SŠ a skutečnosti po 3 letech od ukončení studia (v %) – střední vzdělání s MZ (kategorie M) – splnění přání

Záměr v závěru studia	Současné uplatnění po 3 letech od ukončení studia na SŠ			
	Ve vystudovaném oboru	V příbuzném oboru	V jiném oboru	Celkem
Ve vystudovaném oboru	28%	15%	56%	100%
V příbuzném oboru	45%	27%	27%	100%
V jiném oboru	26%	13%	61%	100%

Z uvedených výsledků je zřejmé, že představy absolventů v závěru studia a jejich skutečné pracovní uplatnění se významně liší. Ukazuje se, že představy absolventů středních škol o možném uplatnění v závěru jejich studia jsou v současnosti poměrně nepřesné nebo neurčité, případně se řada absolventů dostává do situace, kdy jsou nuceni ke změně oboru a přijetí zaměstnání v jiném než vystudovaném oboru.

ZMĚNY V UPLATNĚNÍ V OBORU V OBDOBÍ 3 LET OD UKONČENÍ STUDIA NA STŘEDNÍ ŠKOLE

Zajímavé informace se ukazují i při porovnání změn v pracovním uplatnění po vstupu na trh práce. Po nástupu do prvního zaměstnání dochází u části absolventů ke stabilizaci a setrvání v daném oboru, jiní naopak zjišťují, že jim zvolená profese nevyhovuje, pokračují v hledání a svoji původní profesi

⁸ Do analýz porovnávacích záměrů a skutečné uplatnění, resp. uplatnění po ukončení studia a po 3 letech byli zařazeni jen absolventi, kteří v současnosti vykonávají pracovní činnost formou zaměstnání na smlouvu na dobu určitou nebo neurčitou, jako OSVČ, případně dlouhodobě na dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce. Vzhledem k tomu, že u řady absolventů středních odborných škol dochází k souběhu různých forem zaměstnání se studiem v terciárním vzdělávání a řada z nich již v této době vykonává odbornou práci v oboru, nebylo podmínkou zařazení do analýzy nepokračování absolventa ve studiu. Vyloučeny byly odpovědi absolventů, kteří při studiu vykonávají pouze krátkodobé brigády formou příjvůdku. Dále nejsou zařazeni odpovědi respondentů, kteří na jednu z otázek neodpověděli.

mění. Někteří absolventi naopak nastupují z řady důvodů do jiného oboru a až po čase se ke svému vystudovanému oboru vrací. Skutečností je, že v důsledku ekonomické krize v současnosti dochází častěji k vynuceným změnám zaměstnání, které zaměstnanci nemohou sami ovlivnit. V reakci na propouštění se snaží najít si novou práci v perspektivnějším oboru nebo přijímají práci v jakémkoli oboru. Někdy k této situaci může docházet i opakovaně, kdy se dopad ekonomické krize se zpožděním projevuje i v dalším působišti zaměstnance a vede k opakovaným změnám zaměstnání nebo oboru.

ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM

Z tabulky, která porovnává uplatnění po ukončení studia a po třech letech, vyplývá, že ze skupiny vyučených absolventů, kteří se uplatnili po ukončení studia ve svém oboru, přibližně 84 % v tomto oboru pokračuje i po třech letech. Můžeme tedy mluvit o určité stabilizaci. Naopak přibližně 6 % z těch, kteří pracovní dráhu zahájili ve svém oboru, odešlo pracovat do příbuzného oboru a 9 % do zcela jiného oboru.

Na opačném pólu, tedy ve skupině vyučených, kteří po ukončení studia začali pracovat v jiném oboru, pracuje po 3 letech 66 % stále v jiném oboru, 21 % se vrátilo k původně absolvovanému oboru a 13 % si našlo práci v příbuzném oboru.

Tabulka 3.3: Porovnání skutečného pracovního uplatnění bezprostředně po SŠ a po 3 letech od ukončení studia (v %) – střední vzdělání s VL (kategorie H) – setrvání v oboru

Skutečné uplatnění po ukončení SŠ	Současné uplatnění po 3 letech od ukončení studia na SŠ			
	Ve vystudovaném oboru	V příbuzném oboru	V jiném oboru	Celkem
Ve vystudovaném oboru	82%	6%	12%	100%
V příbuzném oboru	25%	33%	43%	100%
V jiném oboru	20%	13%	68%	100%

ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MZ

Obdobná situace je u absolventů maturitních oborů. Z tabulky porovnávací uplatnění po ukončení studia a po třech letech je zřejmé, že ze skupiny absolventů, kteří se uplatnili po ukončení studia ve svém oboru, přibližně 82 % v tomto oboru pokračuje i po třech letech. Naopak přibližně 8 % z těch, kteří pracovní dráhu zahájili ve svém oboru, odešlo pracovat do příbuzného oboru a 10 % do zcela jiného oboru.

Tabulka 3.4: Porovnání skutečného pracovního uplatnění bezprostředně po SŠ a po 3 letech od ukončení studia (v %) – střední vzdělání s MZ (kategorie M) – setrvání v oboru

Skutečné uplatnění po ukončení SŠ	Současné uplatnění po 3 letech od ukončení studia na SŠ			
	Ve vystudovaném oboru	V příbuzném oboru	V jiném oboru	Celkem
Ve vystudovaném oboru	82%	8%	10%	100%
V příbuzném oboru	16%	39%	45%	100%
V jiném oboru	7%	10%	84%	100%

Na opačném pólu – tedy ve skupině vyučených, kteří po ukončení studia začali pracovat v jiném oboru, pracuje po 3 letech 84 % stále v jiném oboru a 10 % si našlo práci v příbuzném oboru. Na rozdíl od vyučených se ve sledovaném období jen 7 % z nich vrátilo k původně absolvovanému oboru.

V zásadě můžeme konstatovat, že nejstabilnější byli jak u vyučených, tak i u maturantů či absolventů, kteří se uplatnili hned po ukončení studia přímo ve vystudovaném oboru, to znamená ti, kteří v souladu se svou kvalifikací přirozeně navázali na zvolené vzdělání i ve své profesní dráze. Poněkud překvapivě může působit, že poměrně stabilní byli i ti absolventi (zejména na maturitní úrovni), kteří naopak odešli hned po ukončení studia do jiného oboru. Je to zřejmě dáno tím, že v mnoha případech šlo o osobní rozhodnutí a vědomé opuštění původně zvolené dráhy a oboru. Naopak nejméně stabilní byli absolventi, kteří se uplatnili v příbuzném oboru. V této skupině docházelo k největším přesunům, a to jak směrem k návratu ke svému oboru, tak i odchodu do zcela jiného oboru. Konkrétně ze skupiny vyučených absolventů, kteří se uplatnili bezprostředně po ukončení studia v příbuzném oboru, pracovalo po 3 letech 27 % ve svém oboru, 35 % v příbuzném oboru a 38 % ve zcela jiném oboru. Ve skupině absolventů maturitních oborů bylo jejich uplatnění podobně proměnlivé. Přijetí práce v příbuzném oboru tedy zřejmě představovalo pro řadu absolventů jak na úrovni vyučení, tak i na maturitní úrovni přechodné nebo kompromisní řešení.

3.4 DŮVODY ODCHODŮ ABSOLVENTŮ DO JINÉHO OBORU

Vzhledem k tomu, že vysoký podíl absolventů, kteří původně měli zájem pracovat ve svém oboru, nakonec získal práci v jiném nebo příbuzném oboru, jsou podstatnou otázkou důvody rezignace na absolvovaný obor a získanou kvalifikaci. Zejména je v této souvislosti třeba zjistit, zda převažující důvody pro nevyužití získané kvalifikace jsou na straně samotných absolventů, nebo jsou vynuceným krokem v důsledku nízké poptávky zaměstnavatelské sféry.

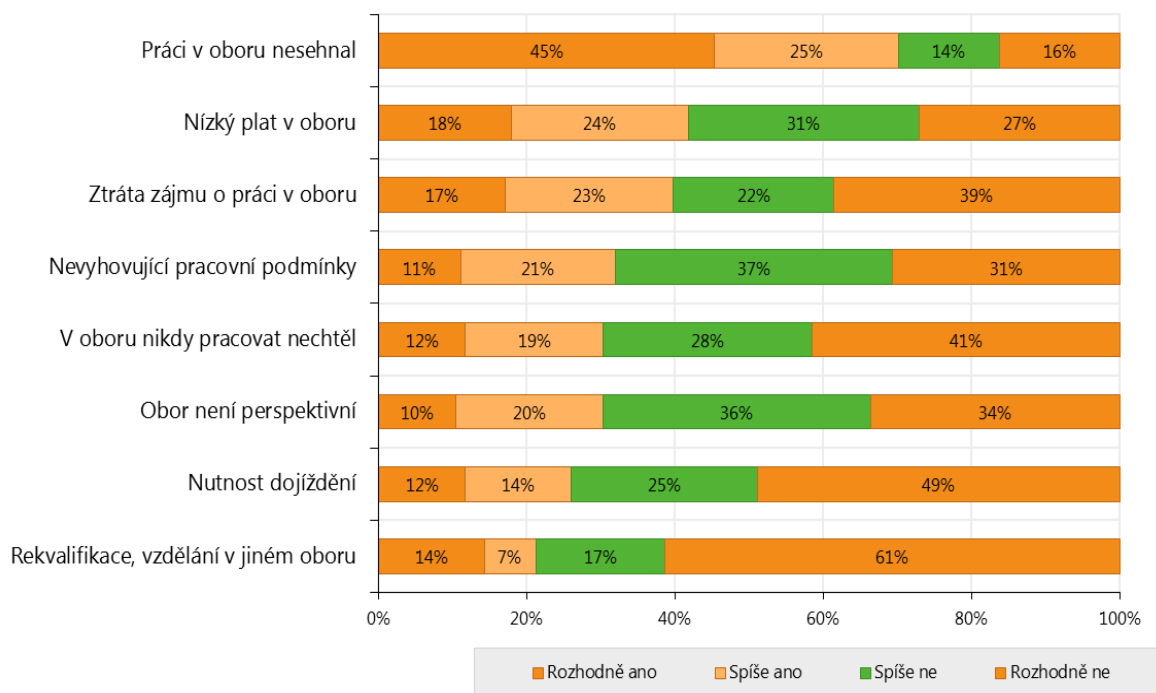
Vzhledem k tomu, že důvodů pro odchod do jiného oboru může být celá řada a mohou se vzájemně ovlivňovat a posilovat, byla otázka koncipována tak, aby respondenti měli možnost zvolit více odpovědí zároveň.

Z výsledků analýz vyplývá, že jednoznačně **nejvýraznějším důvodem pro práci v jiném oboru v rámci sledovaného souboru je skutečnost, že absolvent střední školy ve svém oboru práci nesehnal**. Tuto odpověď uvedlo 60 % ze skupiny absolventů, kteří pracují 3 roky od ukončení studia v jiném oboru. Všechny ostatní důvody byly zastoupeny v podstatně nižší míře. Na druhém místě absolventi ve sledovaném souboru uváděli **nízký plat v oboru (42 %) a ztrátu zájmu o práci v oboru (40 %)**. Určitý vliv na odchodu za prací do jiného oboru pak měly **nevyhovující pracovní podmínky a nezájem o práci v oboru, což ovlivnilo odchod z oboru přibližně u 32 % absolventů**. Kolem 30 % absolventů uvedlo, že **důvodem pro odchod do jiného oboru byla skutečnost, že jejich obor není perspektivní a pro 25 % z nich byla důvodem změny profese nutnost dojíždění**. Asi 31 % absolventů pracujících mimo obor uvedlo, že získali vzdělání nebo kvalifikaci v jiném oboru.

Nejfrekventovanější důvod – nesehnal práci ve svém oboru, nemusí nutně znamenat absolutní nedostatek pracovních míst v oboru. Tento důvod může být spojen s nízkou atraktivitou v dalších aspektech jinak potenciálně dostupného pracovního uplatnění, jako je nedostatečné finanční ohodnocení, špatná dopravní dostupnost, nevhodné pracovní podmínky a další.

Porovnáme-li procento absolventů, kteří jako jeden z důvodů uvedli nedostatek pracovních příležitostí v oboru, s dostupnými daty z předchozích období, ukazuje se, že absolventi v současnosti vstupují do mnohem náročnějších ekonomických podmínek na trhu práce, které jejich možnost získat práci ve svém oboru zřejmě negativně ovlivňují. Jako příklad je možné uvést zprávu NVF z roku 1999, kde se konstatuje, že důvody pro odchod do jiného oboru mají zpravidla jednotnou strukturu ve všech kategoriích vzdělání. Z uveřejněných výsledků vyplývalo, že přibližně polovina absolventů odcházela do jiného oboru, protože je zvolený obor přestal zajímat, 30 % kvůli nízkému platu, 10 % z důvodů dojíždění a pouze 16 % uvádělo nedostatek práce v oboru jako takový [Kuchař, P., 1999].

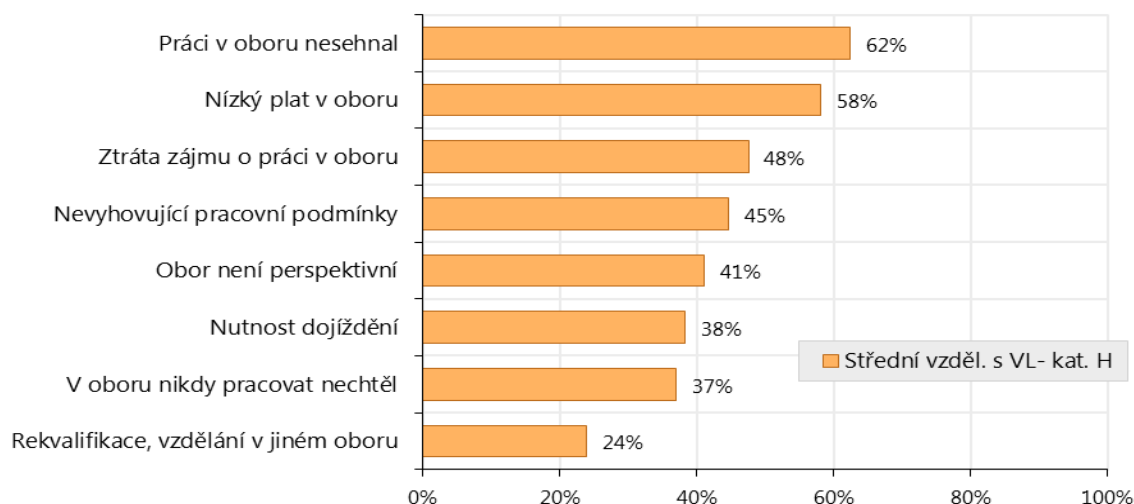
Obrázek 3.3: Důvody absolventů, kteří v současnosti pracují v jiném než vystudovaném oboru, pro práci v jiném oboru (v % odpovědí).⁹

ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM

Nejfrekventovanějším důvodem pro práci v jiném oboru je v kategorii vyučených skutečnost, že absolvent práci ve svém oboru nesehnal (62 %). Hned na druhém místě bez velkého odstupe absolventi uvádějí jako důvod odchodu do jiného oboru nízký plat v oboru (58 %).

Obrázek 3.4: Důvody pro práci v jiném oboru – střední vzdělání s VL – kategorie H (v % odpovědí rozhodně + spíše ano absolventů, kteří 3 roky od ukončení střední školy pracují v jiném než vystudovaném oboru). Možnost uvést více odpovědí současně.¹⁰

Poměrně častým důvodem odchodu do jiného oboru v kategorii vyučených je ztráta zájmu o obor (48 %), nevyhovující pracovní podmínky (45 %) nebo nízká perspektiva oboru (41 %). Přibližně 38 %

⁹ Vyloučeny byly krátkodobé brigády při studiu.

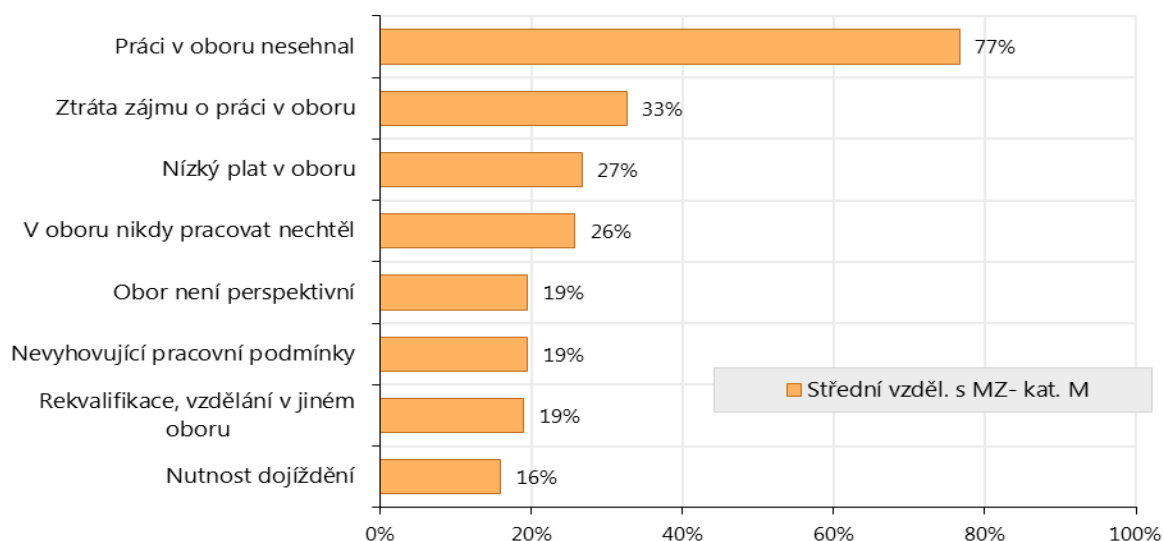
¹⁰ Vyloučeny byly krátkodobé brigády při studiu.

uvedlo, že by muselo dojíždět a 37 % z těch, kteří odešli pracovat do jiného oboru, uvedlo, že nikdy v oboru pracovat nechtěli.

ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU

V kategorii středního vzdělání s maturitní zkouškou je jednoznačně nejvýraznější příčinou odchodu za prací do jiného oboru problém se získáním pracovního uplatnění ve vystudovaném oboru.

Obrázek 3.5: Důvody pro práci v jiném oboru – střední vzděl. s MZ – kategorie M (v % odpovědí rozhodně + spíše ano skupiny absolventů, kteří 3 roky od ukončení střední školy pracují v jiném než vystudovaném oboru). Možnost uvést více odpovědí současně.¹¹

Tento důvod uvedlo 77 % z těch absolventů s maturitní zkouškou, kteří 3 roky od ukončení studia pracují v jiném oboru. Ostatní důvody se objevují již s menší frekvencí. Na odchodu absolventů z oboru se podílela i ztráta zájmu o obor (33 %), špatné platové podmínky (27 %) i dlouhodobý nezájem pracovat v oboru (26 %). V menší míře pak absolventi uváděli, že obor není perspektivní (19 %), nevyhovující pracovní podmínky nebo pracovní doba ovlivnily odchod do jiného oboru 19 % dotázaných a stejné procento uvedlo, že získalo vzdělání v jiném oboru.

Porovnáme-li důvody odchodů do jiného oboru u vyučených a absolventů maturitních oborů, pak v obou kategoriích vzdělání je nejvýznamnějším důvodem skutečnost, že absolvent nesehnal práci ve svém oboru, přitom častější je tato situace u absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou než u vyučených (77 % oproti 62 %). Se všemi ostatními důvody se naopak častěji setkáváme ve skupině vyučených absolventů. **Podstatně častěji je zde jako důvod práce v jiném oboru uváděn zejména nízký plat v oboru (58 % oproti 27 % u maturitních oborů) nebo nízká perspektiva oboru (41 % oproti 19 %).** Výraznějším důvodem, kromě nedostatečného ohodnocení, je u absolventů učebních oborů i obecně horší vztah ke svému oboru.

Porovnáme-li získané údaje s výsledky šetření realizovaného v NÚOV v roce 2008, pak řada výsledků je obdobných. I zde byla nejvýznamnějším důvodem odchodu v kategorii absolventů maturitních oborů skutečnost, že absolvent nesehnal práci v oboru. Procentuální zastoupení této odpovědi bylo ovšem nižší než nyní (65 %). Ve skupině vyučených pak nezískání práce v oboru jako důvod odchodu do jiného oboru uvádělo jen 41 % vyučených, naopak nejfrekventovanějším důvodem odchodu byl nízký plat v oboru (54 %). Nezájem o práci v oboru jako důvod odchodu do jiného oboru uváděli v roce 2008 častěji absolventi maturitních oborů, zatímco nyní je častěji uváděn ze strany vyučených [Trhlíková, J., Vojtěch, J., Úlovcová, H., 2008].

¹¹ Vyloučeny byly krátkodobé brigády při studiu.

Na závěr této části můžeme konstatovat, že dominantním důvodem, který je zároveň i ve srovnání s předchozími roky uváděn podstatně častěji, je skutečnost, že absolvent nezískal práci ve vystudovaném oboru. Ukazuje se tak, že ekonomická krize negativně ovlivňuje i možnost absolventů středních škol uplatnit se ve vystudovaném oboru a vede k vynuceným odchodům za prací do jiného oboru. Na druhou stranu poměrně vysoké procentuální zastoupení dalších důvodů ukazuje, že rozhodnutí odejít do jiného oboru je zpravidla ovlivněno celou řadou dalších faktorů. Nejde tedy jen o absolutní nedostatek pracovních míst v oboru, ale i o jejich dostupnost, finanční ohodnocení a další podmínky, které rozhodnutí přijmout práci v jiném oboru ovlivňují.

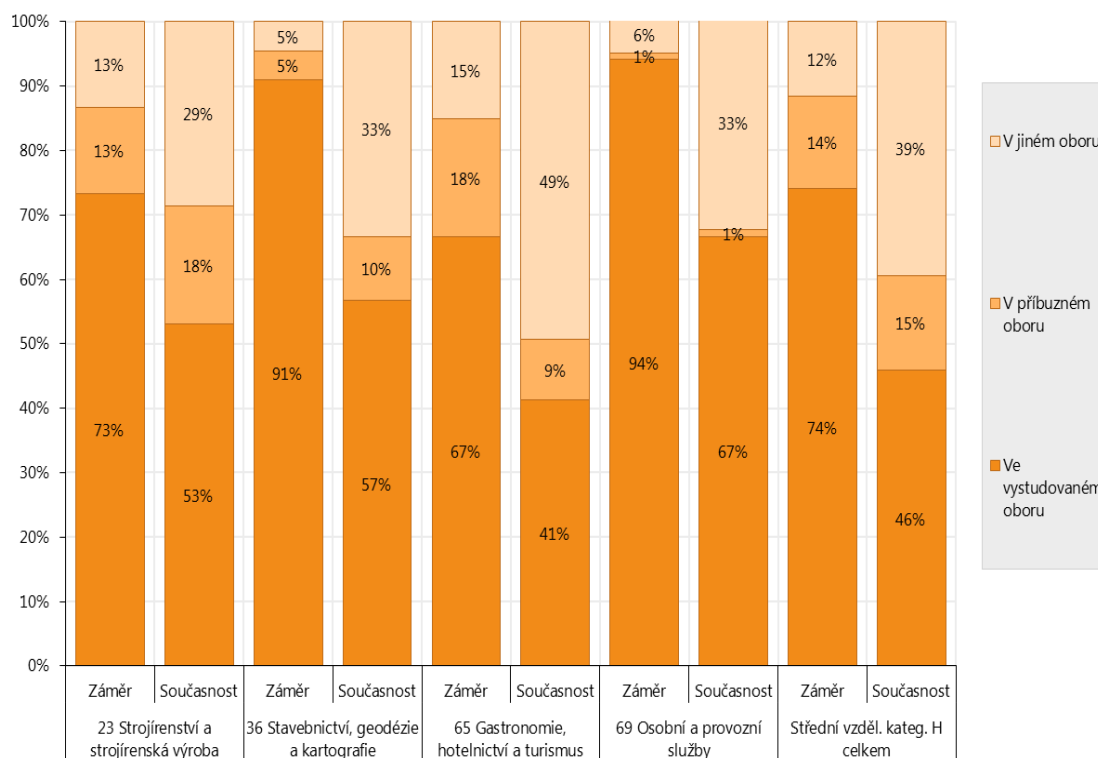
4. UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ V OBORU – PODLE KATEGORIÍ VZDĚLÁNÍ A SKUPIN OBORŮ

Zajímavou otázkou je, zda se míra odchodů do jiných oborů v jednotlivých skupinách oborů výrazněji liší. Důvodem může být jak vyšší nezaměstnanost v oboru a s tím spojené obtíže se získáním zaměstnání, tak i nižší atraktivita oboru. V následujícím textu se podrobněji zaměříme pouze na vybrané početnější skupiny oborů.

4.1 UPLATNĚNÍ V OBORU – ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM

Zaměříme-li se nejprve na pracovní záměry absolventů v závěru jejich studia, pak v rámci sledovaných skupin oborů v kategorii vyučených H **projevila zájem o práci v oboru naprostá většina absolventů stavebních oborů (91 %) a skupiny 69 Osobní a provozní služby (94 %).**

Obrázek 4.1: Porovnání uplatnění v oboru – kategorie H – záměr na konci studia a skutečné uplatnění 3 roky od ukončení studia (vybrané skupiny oborů)¹²

¹² V grafu jsou uvedeny jen vybrané (více obsazené) skupiny oborů. Souhrnný údaj za kategorii zahrnuje odpovědi všech respondentů v dané kategorii, včetně méně zastoupených skupin oborů s výjimkou těch, kteří uvedli, že jejich pracovní uplatnění má charakter krátkodobé brigády.

Naopak nižší zájem uplatnit se přímo ve svém oboru měli absolventi skupiny 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (67 %). Z hlediska strojírenských oborů, kde je nedostatek absolventů na trhu práce častým tématem, projevilo v rámci sledovaného vzorku zájem pracovat ve svém oboru 73 % z nich a skutečně se zde uplatnilo 53 %. Zájem o uplatnění v oboru tedy v závěru studia nebyl příliš vysoký, stejně jako podíl těch, kteří se po 3 letech uplatňují v tomto oboru. Na druhé straně rozdíl mezi původním předpokladem a skutečností je jen asi 20 p.b., zatímco v ostatních sledovaných skupinách je tento propad vyšší.

Skutečné uplatnění v oboru bylo ovšem ve všech sledovaných skupinách oborů podstatně nižší. Nejméně často se uplatnili přímo v oboru absolventi skupiny 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (41 %), což je i v souladu s jejich nižším zájmem pracovat ve svém oboru. Relativně méně často se v rámci vzorku uplatnili ve svém oboru i absolventi strojírenských oborů (53 %). I zde byl ale zájem o práci v oboru nižší (73 %). Porovnáme-li původní záměr a skutečné uplatnění, pak nejvýraznější propad jsme zaznamenali ve skupině 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie, kde procento absolventů, kteří se nakonec uplatnili přímo v tomto oboru, dosáhlo v rámci sledovaného vzorku jen 57 %.

DŮVODY PRO PRÁCI V JINÉM OBORU – ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM

Hlavní důvody odchodu podle skupin oborů se rovněž do určité míry liší. Frekvenci převažujících důvodů ve vybraných skupinách oborů ukazuje tabulka. Porovnáme-li nejprve vybrané skupiny vzájemně, pak ve skupině oborů **Gastronomie, hotelnictví a turismus** je relativně častějším důvodem odchodu do jiného oboru skutečnost, že absolventi v oboru nikdy pracovat nechtěli (38 %) nebo ztratili o práci v oboru zájem (68 %). V této skupině oborů, stejně jako ve skupině **69 Osobní a provozní služby**, dále 67 % dotázaných odpovědělo, že jejich odchod do jiného oboru ovlivnil i nízký plat v oboru. Problémy se získáním práce v oboru byly naopak nejčastějším důvodem odchodu do jiného oboru ve skupině oborů **36 Stavebnictví, geodézie a kartografie** (83 %).

Dále se zaměříme na charakteristiky jednotlivých vybraných skupin oborů:

- Ve skupině **23 Strojírnoství a strojírenská výroba** jsou z pohledu absolventů nejfrekvencovanějšími důvody odchodu do jiného oboru **problémy se získáním práce v oboru (59 %), ztráta zájmu o práci v oboru (54 %) a nízké platové ohodnocení (50 %)**. Problém se získáním práce v oboru je uváděn překvapivě často vzhledem k poměrně nízké míře nezaměstnanosti v posledních letech (v dubnu 2011 dosáhla míra nezaměstnanosti v této skupině 13,9 % a dubnu 2012 klesla na 11,7 %) [Burdová, J., Chamoutová, D., 2012]. Můžeme proto předpokládat, že se nejedná o absolutní nedostatek pracovních míst, ale v některých případech je důvodem odchodu kombinace s dalšími důvody na straně absolventa (30 % dotázaných, kteří odešli do jiného oboru, uvedlo, že v oboru nikdy pracovat nechtěli, vyšší je i procento těch, kteří ztratili o práci zájem nebo považují platy v oboru za nedostatečné). Srovnáme-li současnou situaci s důvody práce v jiném oboru, které absolventi uváděli v obdobném šetření realizovaném v NÚOV v roce 2006 [Trhlíková, J., Úlovcová, H., Vojtěch, J., 2006], pak můžeme konstatovat, že struktura důvodů je obdobná. I v tomto roce k hlavním důvodům odchodu patřil nízký plat a obtíže se získáním práce v oboru.
- **Ve skupině 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie je jednoznačně převažujícím důvodem odchodu do jiného oboru problém se získáním zaměstnání v oboru (83 %)**. Odchod absolventů do jiného oboru ovlivnily i nevyhovující pracovní podmínky. Problémy se získáním zaměstnání korespondují s existující vysokou mírou nezaměstnanosti absolventů v této skupině oborů, která v roce 2012 dosáhla 22,7 % a v předchozím roce dokonce 24,7 %.

- Ve skupině 65 **Gastronomie, hotelnictví, turismus tvoří důvody pro odchod do jiného oboru poměrně pestrá směs, kdy absolventi uvádějí jak nízký zájem o obor a ztrátu zájmu v oboru pracovat**, tak i obtíže při hledání zaměstnání nebo neperspektivnost oboru. Skutečností je, že i v této skupině oborů je míra nezaměstnanosti absolventů relativně vysoká (v roce 2012 dosáhla 19,6 %). Dále je v této skupině oborů tradičním důvodem odchodu do jiného oboru nevyhovující pracovní doba.
- Ve skupině 69 **Osobní a provozní služby absolventi jako nejčastější důvod odchodu do jiného oboru uváděli nízký plat v oboru a nevyhovující pracovní podmínky. Více než 40 % dotázaných uvedlo, že odešli do jiného oboru, protože práci v tomto oboru nesehnali.**

Tabulka 4.1: Důvody pro práci v jiném oboru – střední vzdělání s výučním listem – kategorie H (v % odpovědí rozhodně + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	23 Strojírenství a strojírenská výroba	36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	69 Osobní a provozní služby	Kategorie H ¹³
V oboru nikdy pracovat nechtěl	30%	10%	38%	27%	37%
Ztráta zájmu o práci v oboru	54%	18%	63%	42%	48%
Nízký plat v oboru	50%	27%	67%	67%	58%
Práci v oboru nesehnal	59%	83%	60%	42%	62%
Nevyhovující pracovní podmínky	33%	36%	65%	50%	45%
Obor není perspektivní	23%	10%	53%	36%	41%
Nutnost dojíždění	23%	30%	37%	42%	38%
Rekvalifikace, vzdělání v jiném oboru	20%	11%	28%	42%	24%

NA JAKÝCH POZICÍCH PRACUJÍ ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM, KTEŘÍ ODEŠLI DO JINÉHO OBORU?

Zajímavou otázkou je, na jakých pozicích a v jakých oborech se absolventi, kterým se nepodařilo najít práci ve svém oboru, uplatňují. V rámci analýzy jsme se zaměřili na skupinu absolventů, kteří v závěru studia předpokládali, že si najdou pracovní místo ve vystudovaném oboru, s odstupem tří let od ukončení studia ale pracují v jiném oboru, a to z toho důvodu, že se jim nepodařilo práci v oboru sehnat. V následujícím textu uvádíme příklady uplatnění absolventů mimo jejich vystudovaný obor.

Absolventi skupiny oborů **23 Strojírenství, strojírenská výroba**, kteří nesehnali práci ve svém oboru, se podle svého vyjádření uplatnili např. na pozicích manipulační dělník, dělník v zemědělství, operátor výrobní linky v potravinářském průmyslu, obsluha čerpací stanice, skladník nebo instalatér.

Absolventi oborů **stavebnictví**, převážně vyučení zedníci, kteří byli nuceni přijmout práci v jiném oboru, získali práci např. jako dělníci v oblasti strojírenství, v automobilovém průmyslu, dřevovýrobě nebo jako skladníci či montéři.

Absolventi oborů **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus**, z nichž většina byla vyučena v oboru Kuchař-číšník, se z důvodu nesehnání vhodné práce v tomto oboru uplatnili např. jako prodavač, operátor nebo dělník v textilním nebo potravinářském průmyslu.

Absolventi skupiny **69 Osobní a provozní služby** našli z důvodu obtíží při hledání práce ve svém oboru uplatnění např. jako montážní dělník, pokladní či doručovatel novinové služby.

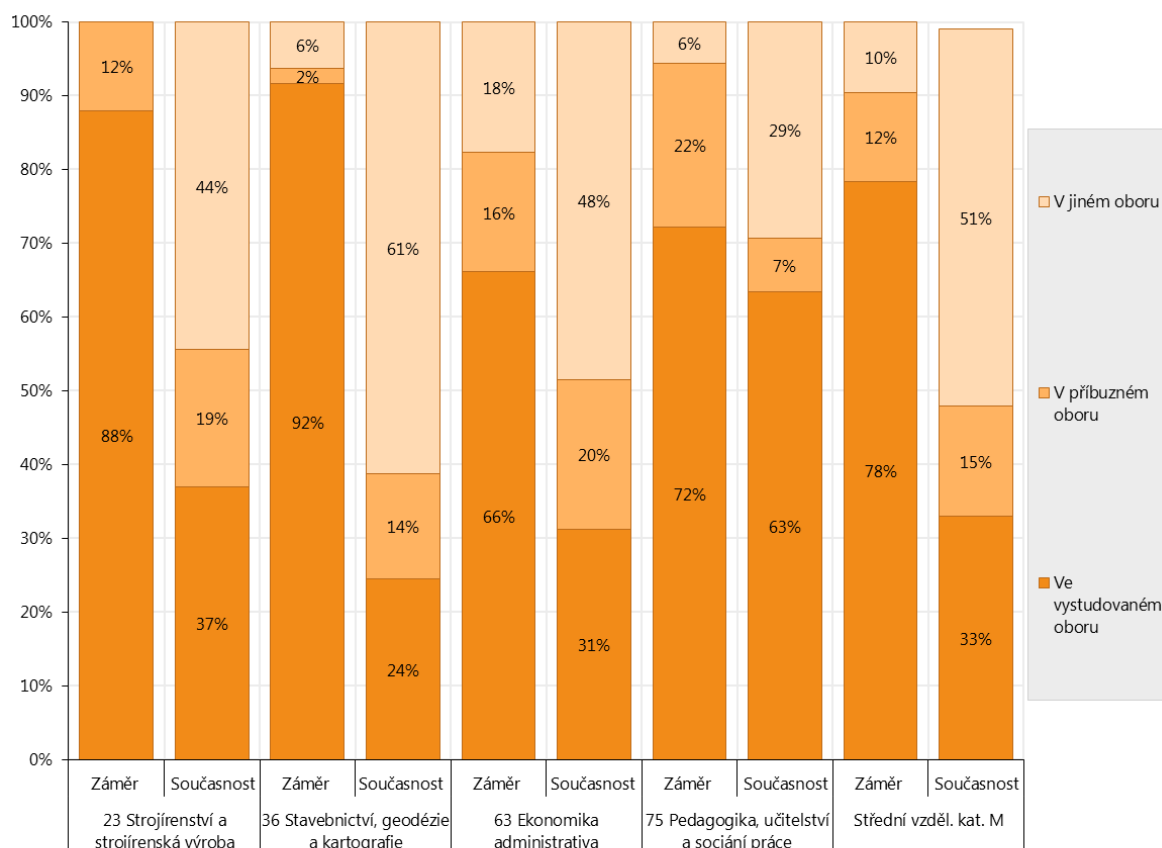
¹³ Ve sloupci jsou zahrnuty odpovědi všech respondentů za kategorii H (nejen za vybrané skupiny oborů).

Z uvedených příkladů je zřejmé, že spektrum pracovního uplatnění absolventů středního vzdělání s výučním listem mimo jejich vystudovaný obor je značně široké a variabilní a není možné zde vysledovat nějaký jednoznačný trend. Spíše se zdá, že konkrétní pracovní uplatnění těchto absolventů je v současném období ekonomické recese výsledkem aktuálních pracovních možností na regionálním trhu práce a někdy i vhodných kontaktů na zaměstnavatele. Na druhé straně se zdá, že absolventi např. strojírenského zaměření, kteří se uplatňují mimo svůj obor, mají tendenci pracovat v povoláních, která jsou z hlediska vykonávaných činností původní profesi blízká.

4.2 UPLATNĚNÍ V OBORU – ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU

V rámci kategorie maturitních oborů M nejčastěji pracují přímo ve vystudovaném oboru absolventi skupiny oboru 75 Pedagogika, učitelství a sociální práce (63 %). V ostatních kategoriích je shoda v uplatnění kvalifikace nižší. Ve skupině oborů 23 Strojírnoství a strojírenská výroba pracuje v období 3 let od ukončení studia v rámci sledovaného vzorku přímo ve vystudovaném oboru asi 37 % absolventů a dalších 19 % pak v příbuzném oboru. Ve skupině 63 Ekonomika a administrativa je situace obdobná – v oboru se uplatnilo v rámci vzorku 31 % absolventů a 20 % v příbuzném oboru.

Obrázek 4.2: Porovnání uplatnění v oboru – kategorie M – záměr na konci studia a skutečné uplatnění 3 roky od ukončení studia ¹⁴

¹⁴ V grafu jsou uvedeny jen vybrané (více obsazené) skupiny oborů. Souhrnný údaj za kategorii zahrnuje odpovědi všech respondentů v dané kategorii, včetně méně zastoupených skupin oborů, s výjimkou těch, kteří uvedli, že jejich pracovní uplatnění má charakter krátkodobé brigády.

V rámci vybraných skupin oborů obdobně jako v kategorii vyučených najdeme nejnižší využití kvalifikace ve skupině 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie. Přímo v oboru bylo 3 roky od ukončení střední školy zaměstnáno jen asi 24 % absolventů tohoto oborového zaměření. Porovnáme-li záměry a skutečnost v rozdělení podle skupin oborů, pak zajímavý je především výrazný rozdíl ve skupině 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie, kdy záměr uplatnit se v oboru uvádělo 92 % dotázaných, ale ve skutečnosti pracovalo v oboru po třech letech od ukončení střední školy jen 24 % absolventů ze sledovaného vzorku. Naopak poměrně malý rozdíl mezi představami v závěru školy a skutečným uplatněním kvalifikace je zřejmý ve skupině 75 Pedagogika, učitelství a sociální práce. Ve svém oboru mělo zájem pracovat 72 % dotázaných a uplatnění zde po třech letech našlo 63 %.

DŮVODY PRO PRÁCI V JINÉM OBORU – ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU

Jak se liší z pohledu hlavních důvodů a motivací pro odchod do jiného oboru absolventi vybraných skupin oborů na maturitní úrovni vzdělání? Ze vzájemného porovnání vybraných skupin oborů vyplývá, že původní nezájem o práci v oboru byl nejvýznamnějším důvodem odchodu absolventů skupiny Pedagogika, učitelství a sociální práce – ovlivnil odchod 46 % z těch absolventů, kteří pracují v jiném oboru. Dále je často uváděným důvodem i nízký plat v oboru (62 %). Problémy se získáním práce v oboru zdůrazňovali v rámci sledovaných skupin nejčastěji absolventi stavebních oborů.

Dále se zaměříme na charakteristiky jednotlivých vybraných skupin podle převažujících důvodů odchodu do jiných oborů.

Ve skupině 23 Strojírenství a strojírenská výroba na maturitní úrovni je nejčastěji uváděným důvodem pro odchod do jiného oboru tvrzení, že absolvent práci v oboru nesehnal (69 %). I když se toto procento zdá vysoké, ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami je nejnižší. Vzhledem k tomu, že ze statistických údajů vyplývá, že míra nezaměstnanosti absolventů je v této skupině oborů nízká (v dubnu 2012 dosáhla jen 7,9 %), můžeme předpokládat, že problémem není jen absolutní nedostatek míst v oboru, ale i získání pracovního uplatnění, které by splňovalo představy absolventů. Svoji roli tedy alespoň částečně hrají zřejmě i další faktory, např. nabídky pracovních míst v místě bydliště, dopravní dostupnost, finanční ohodnocení a další. Relativně pozitivní situaci v oboru naznačuje i skutečnost, že nikdo z absolventů tohoto zaměření neuvadl jako důvod odchodu do jiného oboru, že jeho původní vystudovaný obor není perspektivní.

Ve skupině 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie je opět dominantním důvodem pro odchod do jiného oboru problém se získáním práce v oboru. Tento důvod jako jednu z příčin odchodu za práci do jiného oboru uvedlo 83 % dotázaných. Míra nezaměstnanosti je ale i v této skupině na maturitní úrovni na rozdíl od učební úrovně nízká (v roce 2012 činila 7,8 %). Můžeme proto opět předpokládat, že na rozhodnutí najít si uplatnění v jiném oboru se podílely i další aspekty, nabídka pracovních míst v regionu, dojíždění (12 %), nevyhovující pracovní podmínky (12 %) a další. Významným důvodem byla i ztráta zájmu o práci v oboru (24 %).

I ve skupině 63 Ekonomika, administrativa je nejdůležitějším důvodem odchodu do jiného oboru problém se získáním zaměstnání v oboru (76 %), přestože i tady je míra nezaměstnanosti poměrně nízká (10,5 % v roce 2012). Na druhé straně jsou zde podstatně častěji zmiňovány i další důvody, které se na rozhodnutí odejít do jiného oboru podílely. Původní nezájem o obor uvedlo 36 % dotázaných, ztrátu zájmu o práci v oboru 35 % a 20 % absolventů nepovažovalo práci v oboru za perspektivní.

Ve skupině 75 Pedagogika, učitelství a sociální práce je největší problém opět nezískání práce v oboru (79 %), velmi významně je ale zastoupen i další důvod - nízký plat v oboru (62 %). Výrazná je i role dalších faktorů – nezájem o práci v oboru (46 % nechtělo pracovat v oboru a 31 % ztratilo o práci v oboru zájem) a nízká perspektiva oboru (46 %).

Tabulka 4.2: Důvody pro práci v jiném oboru – střední vzdělání s maturitní zkouškou – kategorie M (v % odpovědí rozhodně + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	23 Strojírenství a strojírenská výroba	36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	63 Ekonomika, administrativa	75 Pedagogika, učitelství a sociální práce	Střední vzděl. kat. M¹⁵
V oboru nikdy pracovat nechtěl	15%	9%	36%	46%	26%
Ztráta zájmu o práci v oboru	8%	24%	35%	31%	33%
Nízký plat v oboru	8%	12%	15%	62%	27%
Práci v oboru nesehnal	69%	85%	76%	79%	77%
Nevyhovující pracovní podmínky	15%	12%	15%	31%	19%
Obor není perspektivní	0%	9%	20%	46%	19%
Nutnost dojíždění	15%	12%	10%	8%	16%
Rekvalifikace, vzdělání v jiném oboru	15%	13%	20%	31%	19%

NA JAKÝCH POZICÍCH PRACUJÍ ABSOLVENTI STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU, KTEŘÍ ODEŠLI DO JINÉHO OBORU?

Podívejme se opět podrobněji, na jakých pracovních pozicích se uplatnili absolventi vybraných skupin oborů, kteří v závěru studia předpokládali, že si práci v oboru najdou, ale po 3 letech od ukončení studia na střední škole pracují v jiném oboru, protože vhodnou práci v oboru nesehnali.

Absolventi skupiny oboru **23 Strojírenství, strojírenská výroba**, kteří nesehnali práci ve svém oboru, se uplatnili např. na pozicích skladník, asistent, číšník, topenář, šička, v ozbrojených složkách nebo ve státní správě.

Rovněž uplatnění absolventů **stavebních oborů zakončených maturitní zkouškou**, kteří byli nuceni přijmout práci v jiném oboru, je velmi pestré. Podle jejich vyjádření tito absolventi pracují např. v oblasti služeb, v logistice, strojírenské výrobě, finančnictví, administrativě i zemědělství. Jako pozice jsou uváděny např. finanční poradce, prodavačka oděvů, manipulační dělnice, montážní technik, skladník, operátor call centra, asistent prodeje nebo plynoměři.

Absolventi oborů **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus** se z důvodu nesehnání vhodné práce v tomto oboru uplatnili např. jako stavební dělník, operátor v oblasti pojišťovnictví, operátor call centra, operátor výrobní linky v automobilovém průmyslu, realitní makléř a další.

Absolventi skupiny **63 Ekonomika a administrativa** pracují mimo svůj obor např. v oblasti telekomunikací jako specialista prodeje nebo školitel, v oblasti telemarketingu, jako recepční fitcentra, barman, barista, dispečer v dopravě, řidič, skladník, dispečer ve zdravotnictví, městský strážník a další.

Absolventi oborů **75 Pedagogika, učitelství a sociální péče**, kam na této úrovni patří zejména obor Předškolní, mimoškolní pedagogika a Sociální péče, pracují mimo obor např. jako zapisovatelka u okresního soudu, dělník v oblasti zpracování plastů, prodavačka, pokladní, operátor call centra nebo zásobovač.

¹⁵ Ve sloupci jsou zahrnuty odpovědi všech respondentů za kategorii M (nejen za vybrané skupiny oborů).

I zde tedy můžeme konstatovat, že škála uplatnění absolventů mimo vystudovaný obor je velmi široká. V některých případech můžeme sledovat jakési „uplatnění křížem“, kdy např. absolvent strojírenství pracuje jako čistič, zatímco absolventi gastronomických oborů naopak v průmyslu nebo stavebnictví. Ukazuje se, že v situaci vysoké nezaměstnanosti, kdy zejména pro absolventy škol s nízkou praxí je získání zaměstnání obtížné, absolventi přijímají pracovní místa, která se naskytou. Jejich pracovní pozice tak častěji vyplývá z regionálních možností trhu práce nebo jejich schopnosti aktivizovat rodiče, příbuzné nebo známé při hledání možného pracovního uplatnění.

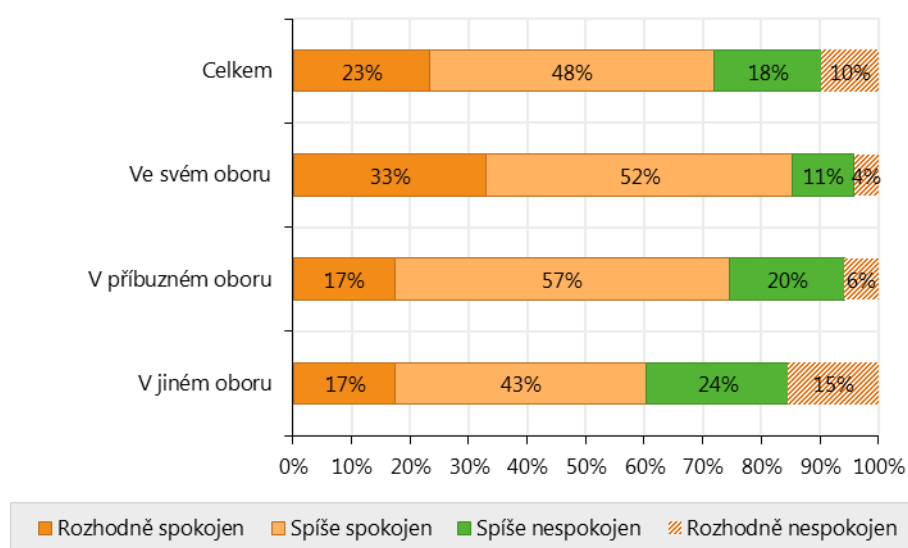
4.3 SPOKOJENOST ABSOLVENTŮ V ZAMĚSTNÁNÍ VE VZTAHU K UPLATNĚNÍ V OBORU

Jednou z otázek, které v souvislosti se změnou oboru obecně a s vynucenou změnou zvláště vznikají, je míra spokojenosti absolventů středních škol v zaměstnání v souvislosti s tím, zda mají možnost ve svém zaměstnání uplatnit získanou kvalifikaci, či nikoli. Výsledky analýz potvrzují předpoklad, že absolventi, kteří pracují přímo ve vystudovaném oboru a navazují tak profesně na zvolenou vzdělávací dráhu, vyjadřují celkově větší spokojenost v zaměstnání než absolventi, kteří pracují mimo absolvovaný obor.

Zatímco ze sledované skupiny absolventů, kteří se uplatnili ve vystudovaném oboru, uvedlo 33 %, že jsou v zaměstnání rozhodně spokojeni a 52 % spíše spokojeni a pouze 15 % je částečně nebo úplně nespokojeno, ve skupině absolventů, kteří se uplatnili mimo vystudovaný obor je rozhodně spokojených jen 17 % a spíše spokojených 43 %. Naopak téměř 40 % je rozhodně nebo spíše nespokojeno.

Spokojenost absolventů, kteří pracují mimo svůj obor z důvodu, že nesehnali zaměstnání ve svém vystudovaném oboru, je pak ještě nižší. V této skupině dosáhl podíl spokojených se svým zaměstnáním v rámci sledovaného vzorku jen 55 %, z toho jen 16 % je rozhodně spokojených, naopak téměř polovina – 45 % absolventů, kteří nepracují v absolvovaném oboru z toho důvodu, že se jim práci v oboru nepodařilo sehnat – se svým současným zaměstnáním spokojena není.

Obrázek 4.3: Celková spokojenost absolventů v zaměstnání ve vztahu k uplatnění v oboru (v % odpovědí absolventů)

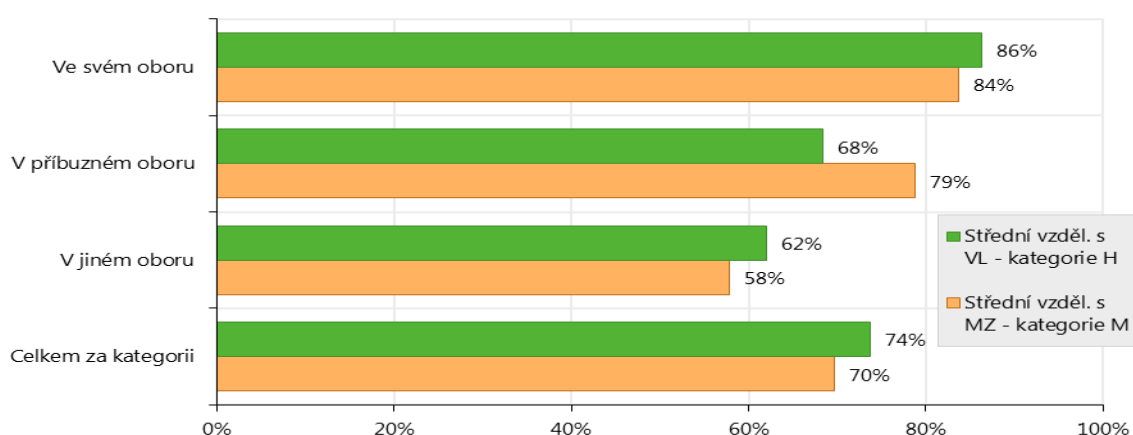

Podíváme-li se na spokojenost v zaměstnání podle toho, zda absolvent pracuje ve svém, příbuzném nebo jiném oboru, v rozdělení podle kategorií vzdělání, pak **ze skupiny vyučených absolventů**, kteří

3 roky od ukončení studia pracují ve svém oboru, je rozhodně nebo spíše spokojeno se svým zaměstnáním 86 % z nich. Z vyučených pracujících v příbuzném oboru je spokojeno 68 % a z těch, kteří se uplatňují mimo absolvovaný obor, vyjádřilo částečnou nebo úplnou spokojenost jen 62 %.

Situace z hlediska spokojenosti u **absolventů maturitních oborů pracujících ve svém oboru je obdobná**. Z absolventů, kteří se uplatnili přímo v oboru, vyjádřilo spokojenost se současným zaměstnáním, tedy 3 roky od ukončení studia, 84 % dotázaných a z absolventů pracujících v příbuzném oboru 79 %. V případě práce v příbuzném oboru je tedy spokojenost u maturantů mírně vyšší než u vyučených. Naopak spokojenost absolventů maturitních oborů zaměstnaných zcela mimo jejich vystudovaný obor, tedy v oboru, ve kterém svoji odbornou kvalifikaci nemohou uplatnit, je spíše nižší (58 % spokojených).

Obrázek 4.4: Celková spokojenost absolventů v zaměstnání ve vztahu k uplatnění v oboru – vybrané kategorie vzdělání (v % odpovědí absolventů rozhodně a spíše spokojen)

Na závěr můžeme konstatovat, že jak absolventi maturitních, tak i učebních oborů, kteří pracují mimo svůj vystudovaný obor, projevují celkově nižší spokojenost v zaměstnání.

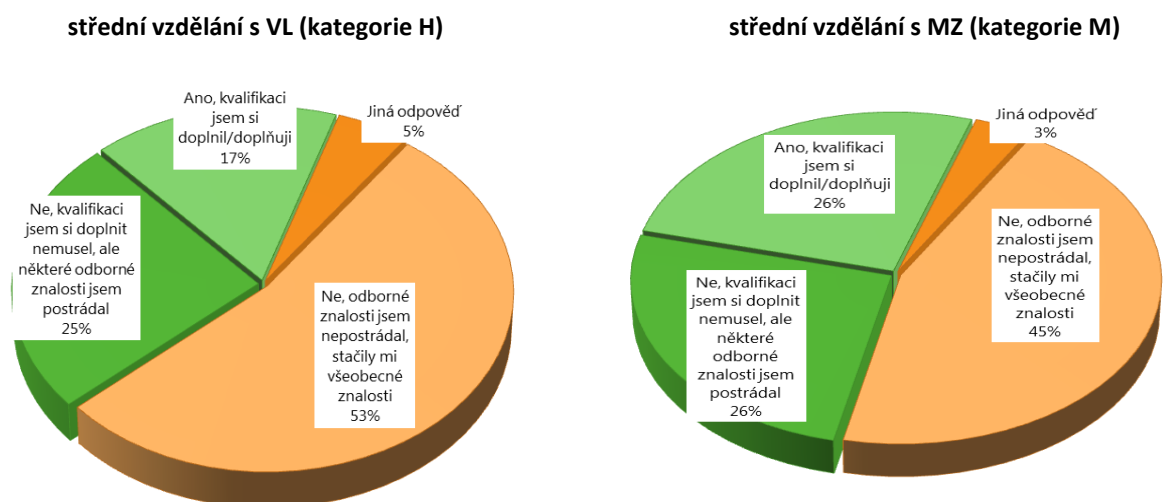
5. POTŘEBA DOPLNĚNÍ KVALIFIKACE PŘI ZMĚNĚ OBORU

Značné procento absolventů, kteří pracují v jiném než vystudovaném oboru, s sebou přináší otázku, do jaké míry si absolventi vystačí se získanými znalostmi nebo zda změna oboru vyžaduje doplnění potřebné kvalifikace.

Z odpovědi na otázku směřovanou na **absolventy učebních oborů**, kteří 3 roky od ukončení střední školy pracují v jiném oboru, zda si museli kvalifikaci doplnit, vyplývá, že **přibližně polovina z nich při změně oboru vystačila se všeobecnými znalostmi (53 %), přibližně 17 % si muselo kvalifikaci doplnit (případně si ji doplňují) a 25 % dotázaných uvedlo, že si formálně kvalifikaci doplnit nemuseli, ale při výkonu svého zaměstnání některé odborné znalosti postrádali.**

Podrobnější pohled na nutnost doplnění kvalifikace absolventů středních škol, kteří 3 roky od ukončení studia pracují mimo vystudovaný obor, ukazuje, že větší nároky na doplnění kvalifikace při změně oboru vznikly absolventům středních škol s maturitní zkouškou. Z nich 26 % uvedlo, že si kvalifikaci muselo doplnit, případně si ji doplňují a dalších 26 % si kvalifikaci doplnit nemuselo, ale některé odborné znalosti ve své nové profesi postrádali. Se všeobecnými znalostmi vystačilo 45 % z těch absolventů maturitních oborů, kteří v rámci sledovaného vzorku uvedli, že se uplatnili mimo vystudovaný obor.

Obrázek 5.1: Potřeba doplnění kvalifikace – absolventi, kteří v současnosti pracují v jiném oboru (v % odpovědí).¹⁶

Na závěr tedy můžeme shrnout, že přibližně polovina absolventů jak učebních, tak maturitních oborů, kteří pracují mimo svůj vystudovaný obor, pociťuje při vstupu do nové profese nedostatky odborných znalostí nebo dovedností a přitom přibližně pětina až čtvrtina si potřebuje kvalifikaci doplnit.

POTŘEBA DOPLNĚNÍ KVALIFIKACE PODLE SKUPIN OBORŮ

V následující části textu se podíváme podrobněji na nutnost doplnění kvalifikace absolventů středních škol, kteří odešli pracovat do jiného oboru, ve vztahu k původně vystudovanému oboru.¹⁷ Na úrovni vyučených si v rámci sledovaného vzorku museli nejčastěji doplnit kvalifikaci absolventi stavebních oborů (38 % dotázaných), odborné znalosti sice postrádali, ale formálně si kvalifikaci nemuseli doplnit nejčastěji absolventi skupiny gastronomie, hotelnictví a turismus (33 %). Se všeobecnými znalostmi naopak vystačili především absolventi strojírenských oborů.

Situace z hlediska potřeby doplnění kvalifikace ve vztahu k původně vystudovanému oboru na úrovni maturitních oborů byla odlišná. Nejobtížnější byl přechod do jiné profese pro absolventy strojírenských oborů, kteří nejčastěji uváděli, že si museli doplnit kvalifikaci nebo že postrádali odborné znalosti z nové profese. Naopak absolventi stavebních a ekonomických oborů častěji uváděli, že při přechodu do jiné profese vystačili se všeobecnými znalostmi.

¹⁶ Vyloučeny byly krátkodobé brigády při studiu.

¹⁷ Tyto informace mají jen orientační charakter. Potřeba doplnění kvalifikace samozřejmě souvisí jak s původně vystudovaným oborem, jeho využitelností i pro jiné pracovní uplatnění, tak samozřejmě i s oborem, do kterého absolventi odcházejí, a pracovní pozicí, kterou zastávají. Vzhledem k vysoké variabilitě pracovního uplatnění absolventů mimo absolvovaný obor (viz předchozí text) nebylo toto možné zohlednit. Nejsou započítány krátkodobé brigády.

Tabulka 5.1: Odpověď na otázku: „Pokud v SOUČASNOSTI pracujete v jiném oboru, musel/a jste si kvalifikaci doplnit?“¹⁸

Střední vzdělání s výučním listem – kategorie H	Ano, kvalifikaci jsem si doplnil	Ne, kvalifikaci jsem si doplnit nemusel, ale některé odborné znalosti jsem postrádal	Ne, odborné znalosti jsem nepostrádal, stačily mi všeobecné znalosti	Jiná odpověď	Celkový součet
23 Strojírenství a strojírenská výroba	14%	11%	65%	11%	100%
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	38%	19%	43%	0%	100%
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	10%	33%	54%	3%	100%
69 Osobní a provozní služby	24%	24%	41%	12%	100%
Celkem kategorie H – bez rozlišení skupin oborů	17%	25%	54%	5%	100%

Střední vzdělání s maturitní zkouškou – kategorie M					
23 Strojírenství a strojírenská výroba	50%	43%	7%	0%	100%
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	18%	26%	47%	8%	100%
63 Ekonomika, administrativa	22%	27%	45%	6%	100%
75 Pedagogika, učitelství a sociální práce	35%	17%	48%	0%	100%
Celkem kategorie M – bez rozlišení skupin oborů	26%	26%	45%	4%	100%

6. VYUŽITÍ ZÍSKANÉ ÚROVNĚ VZDĚLÁNÍ

Využití získaného vzdělání má několik různých dimenzí. Jedním z možných způsobů sledování uplatnění kvalifikace je porovnání požadavků pracovní pozice na úroveň vzdělání se skutečně dosaženou úrovní vzdělání. V rámci šetření jsme proto absolventům položili otázku, jaká úroveň vzdělání je podle jejich názoru pro výkon dané pracovní pozice nejvhodnější.

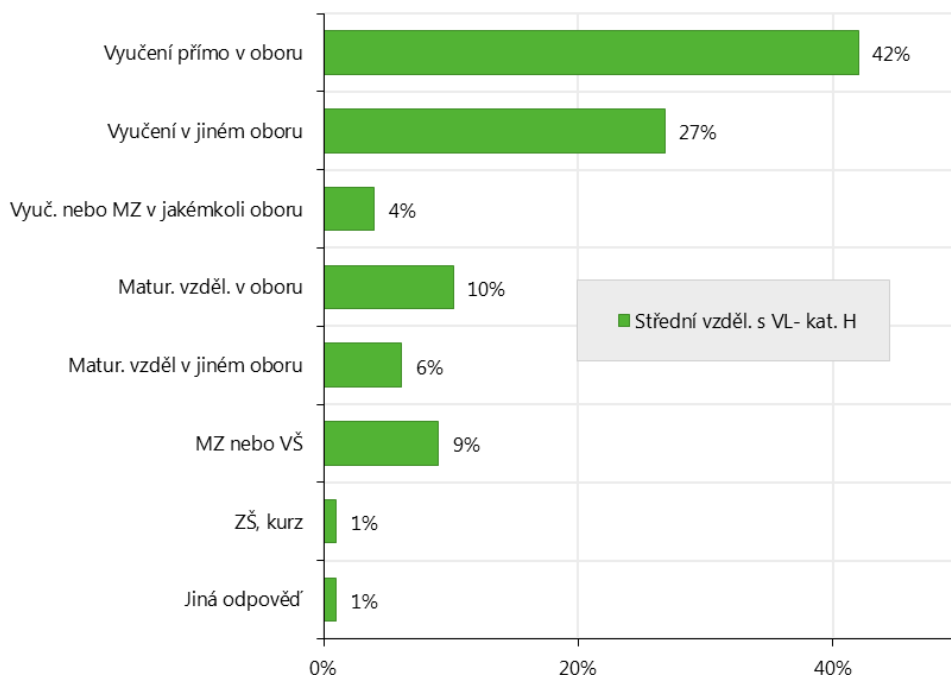
Z výsledků šetření vyplývá, že 42 % **absolventů učebních oborů**, kteří ukončili střední vzdělání ve šk. roce 2008/9, pracuje 3 roky od ukončení studia na pozici, pro kterou je nejvýhodnějším vzděláním vyučení v jejich absolvovaném oboru, a dalších 26 % pak na pozici, pro kterou je podle jejich názoru nejvhodnější vyučení v jiném oboru. Další 2 % vyučených uvedla, že pro jejich pozici dostačuje vyučení v jakémkoli oboru, potřebná je zejména manuální zručnost nebo šikovnost obecně. Celkem tedy 70 % dotázaných absolventů učebních oborů pracuje 3 roky od ukončení studia na pozici, která podle jejich názoru odpovídá získané úrovni vzdělání.

Naopak přibližně 16 % vyučených uvedlo, že pro zastávanou pracovní pozici by byl vhodnější pracovník s vyšším vzděláním. Přitom 10 % se domnívá, že nejvýhodnější je maturitní vzdělání ve vystudovaném oboru a 6 % uvádí maturitní vzdělání v jiném oboru. Přibližně 2 % vyučených uvedla, že pro zastávanou pracovní pozici by nejvýhodnějším vzděláním byla vysoká škola nebo VOŠ.

¹⁸ V kategorii „jiná odpověď“ absolventi uváděli např., že jejich práce vyžaduje pouze manuální zručnost, rozhodující je praxe, ve své profesi navázali na původní zájmovou činnost (sport) a podobně.

Na druhém pólu naopak nezanedbatelné procento vyučených zastává pracovní pozici, pro kterou podle jejich názoru stačí základní vzdělání, zaučení ve firmě nebo absolvování kurzu (9 %). Část absolventů zdůrazňovala, že pro výkon jejich současné práce není podstatná absolvovaná úroveň vzdělání, ale důležitější jsou jiné aspekty, např. praxe, kreativita, schopnost se vzdělávat, samostatnost a další „soft skills“ a podobně.¹⁹

Obrázek 6.1: Jaké je požadované/nejhodnější vzdělání pro Vaši současnou pracovní pozici? – absolventi středního vzdělání s VL (v % odpovědí).

Podíváme-li se na graf, který znázorňuje vzdělanostní požadavky na pozicích, na kterých se uplatnili **absolventi maturitních oborů**, je zřejmé, že i zde najdeme poměrně velkou variabilitu v uplatnění. Zároveň se ukazuje, že z hlediska obsazování pracovních pozic dochází k určitému překrývání s absolventy učebních oborů. Přibližně pětina dotázaných absolventů maturitních oborů uvedla, že jejich pracovní pozice vyžaduje pouze úroveň vyučení, přitom 7 % uvedlo vyučení ve stejném, případně obdobném oboru a 14 % vyučení v jiném oboru. Vzhledem k tomu, že u druhé skupiny se jedná o absolventy, kteří pracují jak na nižší pracovní pozici, tak zároveň i mimo vystudovaný obor, jedná se o absolventy, kteří jsou z hlediska uplatnění kvalifikace poměrně neúspěšní. Je možné předpokládat, že obsazení nižší pracovní pozice může souviset s nedostatkem pracovních příležitostí, které vedou k tomu, že se uplatňují v oboru, pro který nemají vhodnou kvalifikaci.

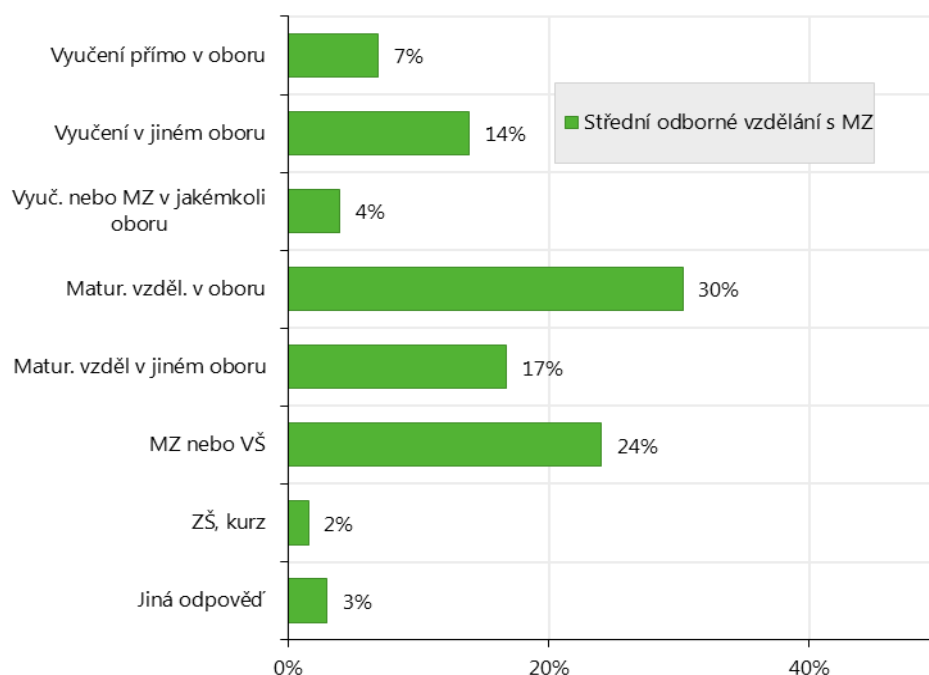
Pouze 31 % absolventů maturitních oborů v rámci sledovaného vzorku uvedlo, že pracují zcela v souladu se získanou kvalifikací, tedy na pozici, pro kterou je nejhodnější maturitní vzdělání přímo v oboru. Pro 17 % dotázaných je podle jejich vyjádření nejhodnější maturitní vzdělání v jiném oboru a 1 % se domnívá, že pro jejich pozici je nejhodnější maturitní vzdělání, ale nevyžaduje znalosti konkrétního oboru. Ve sledovaném vzorku tak v souladu se získanou úrovní vzdělání pracuje necelá polovina absolventů maturitních oborů (49 %).

Naopak 17 % respondentů s maturitní úrovní vzdělání se domnívá, že pracují na vyšších pozicích, než odpovídá získané úrovni vzdělání. Uvádějí, že pro vykonávanou pracovní pozici je nejhodnějším vzděláním vysokoškolské vzdělání nebo VOŠ.

Přibližně 9 % opět pracuje na pozicích, pro které není potřeba konkrétní vzdělání, ale absolvování kurzu, zaškolení, případně i základní vzdělání. Přibližně 5 % respondentů uvedlo jinou odpověď.

¹⁹ V rámci kategorie „jiná odpověď“.

Obrázek 6.2: Jaké je požadované/nejvhodnější vzdělání pro Vaši současnou pracovní pozici? – absolventi středního odborného vzdělání s MZ (v % odpovědí)

Na závěr této části můžeme konstatovat, že přibližně 68 % absolventů středních škol s výučním listem a 48 % absolventů s maturitní zkouškou se uplatňuje v období 3 let od ukončení středoškolského studia na pracovní pozici, která podle jejich názoru odpovídá úrovni získaného vzdělání. Na druhé straně u významného podílu absolventů dochází k překrývání mezi učební a maturitní úrovní, kdy asi 18 % absolventů učebních oborů pracuje podle svého vyjádření na pozici, pro kterou je vhodné maturitní nebo vyšší vzdělání, zatímco 21 % absolventů maturitních oborů obsadilo pozice, pro které je dostačujícím vzděláním učební úroveň. Poměrně značné procento vyučených i absolventů maturitních oborů pak pracuje na pozicích, pro které stačí základní vzdělání nebo je pro jejich výkon potřeba absolvování zaškolení, kurzu, řídičský průkaz a podobně.

Z výsledku šetření je tedy zřejmé, že v současné době ekonomické krize pracovní uplatnění poměrně vysokého procenta absolventů středních škol neodpovídá ani absolvovanému oboru, ani nárokům vykonávané pracovní pozice.

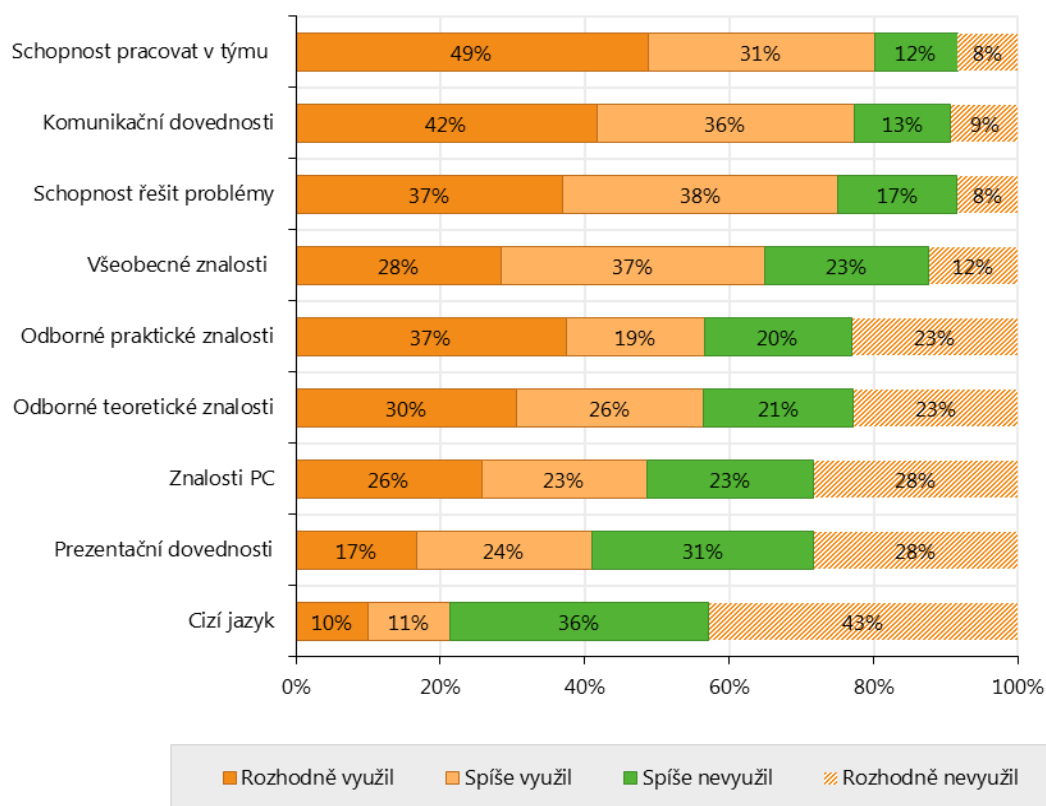
7. VYUŽITÍ KOMPETENCÍ

Dalším z možných přístupů k uplatnění kvalifikace na trhu práce, jak bylo zmíněno již v úvodu publikace, je hodnocení míry využívání znalostí a dovedností získaných při studiu. V rámci tohoto šetření jsme se konkrétně zaměřili na využití jednotlivých kompetencí v prvním zaměstnání po ukončení střední školy.

Podíváme-li se nejprve na využití získaných kompetencí v prvním zaměstnání v celkovém pohledu, pak zajímavým zjištěním je, že absolventi středních škol dotazovaní v rámci našeho vzorku ve svém prvním zaměstnání nejvíce využívají tzv. soft skills, neboli měkké dovednosti. Potvrzuje se tak skutečnost, že tyto komplexní a poměrně obtížně měřitelné dovednosti patří nejen k dovednostem vyžadovaným zaměstnavatelskou sférou, ale jsou potřebné i z pohledu osobních zkušeností absolventů středních škol v zaměstnání. K těmto dovednostem patří např. obecně velice oceňovaná schopnost komunikace. Další kompetence skloňované ve všech pádech jsou schopnost týmové práce, flexibilita, tedy schopnost rychle se adaptovat na nejrůznější změny pracovního procesu, kreativita,

sebereflexe a další. V rámci našeho šetření jsme zjišťovali využití jen některých základních kompetencí.

Obrázek 7.1: Odpověď na otázku: Jak jste využil dovednosti získané na střední škole ve svém prvním zaměstnání (v % odpovědí rozhodně využil + spíše využil).²⁰

Ze získaných výsledků vyplývá, že nejvíce využívanými kompetencemi v prvním zaměstnání jsou schopnost pracovat v týmu, kterou využilo celkem 80 % dotázaných absolventů, dále pak komunikační dovednosti (78 %). Mezi nejvíce využívané dovednosti patří i schopnost řešit problémy – tuto kompetenci podle svého vyjádření potřebovalo celkem 75 % dotázaných (rozhodně využilo 37 % a spíše využilo 38 %).

S menším odstupem pak absolventi podle svého názoru využili všeobecné znalosti (65 %). Ty rozhodně využilo 28 % a spíše využilo 37 % dotázaných.

Na dalších místech v pořadí jsou pak z hlediska kladných odpovědí na téměř shodné úrovni **odborné praktické a odborné teoretické znalosti**. Odborné praktické znalosti využilo celkem 56 % dotázaných (rozhodně využilo 37 % a spíše využilo 19 %) a odborné teoretické znalosti pak celkově rovněž 56 % (z toho je rozhodně využilo 30 % a spíše využilo 26 %). Ve srovnání se všeobecnými znalostmi absolventi častěji uvádějí, že odborné praktické znalosti rozhodně využili (37 % oproti 28 %).

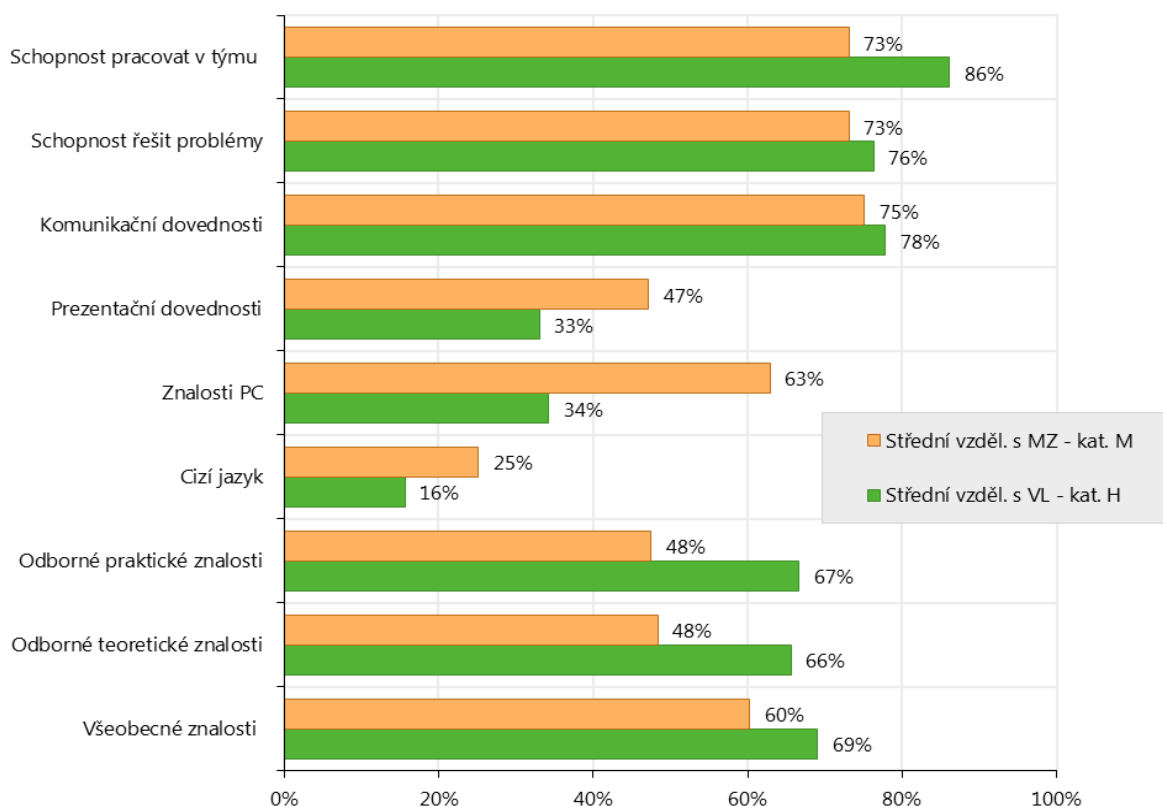
Relativně méně často využívali absolventi v rámci dotázaného vzorku počítačové znalosti a prezentační dovednosti. Nejméně pak potřebovali znalost cizího jazyka (10 % ji rozhodně využilo a 11 % spíše využilo).

²⁰ Uvedeny jsou jen odpovědi absolventů, kteří pracovali dlouhodobě na smlouvu určitou nebo neurčitou, případně dlouhodobě na dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedené práci. Vyloučeny byly odpovědi respondentů, kteří uvedli, že pracovali pouze v krátkodobých brigádách.

VYUŽITÍ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ PODLE KATEGORIÍ VZDĚLÁNÍ

V kategorii středního vzdělání s výučním listem (H) absolventi ve svém prvním zaměstnání potřebovali ze sledovaných kompetencí nejčastěji **schopnost pracovat v týmu** (86 %), **řešit problémy** (76 %) a **komunikační dovednosti** (78 %). O něco méně často využili odborné praktické (67 %) a teoretické (66 %) znalosti a dále pak všeobecné znalosti (69 %). K nejméně často využívaným patří na základě zkušeností vyučených znalost cizího jazyka (16 %).

Obrázek 7.2: Odpověď na otázku: Jak jste využil dovednosti získané na střední škole ve svém prvním zaměstnání – v rozdělení podle kategorií vzdělání (v % odpovědí rozhodně využil + spíše využil).

V kategorii středního vzdělání s maturitní zkouškou (M) využili podle svého vyjádření v prvním zaměstnání absolventi nejčastěji opět schopnost pracovat v týmu (73 %), řešit problémy (73 %) a komunikační dovednosti (75 %). K více využívaným patří v této kategorii vzdělání i dovednost pracovat na PC (63 %). Necelá polovina těchto absolventů ve svém prvním zaměstnání využila i odborné teoretické a praktické znalosti (48 %).

Srovnání využití znalostí a dovedností v prvním zaměstnání u vyučených v kategorii H a u absolventů maturitních oborů kategorie M přináší jak očekávané, tak i překvapivé výsledky. Největší rozdíly najdeme ve využití **schopnosti pracovat s PC, kterou podstatně častěji potřebují absolventi maturitních oborů (63 % oproti 34 %), zřejmě v souvislosti s odlišným charakterem a požadavky práce. Absolventi maturitních oborů více využívají cizí jazyk. Naopak odborné praktické i odborné teoretické znalosti podle vyjádření absolventů častěji potřebovali absolventi učebních oborů.**

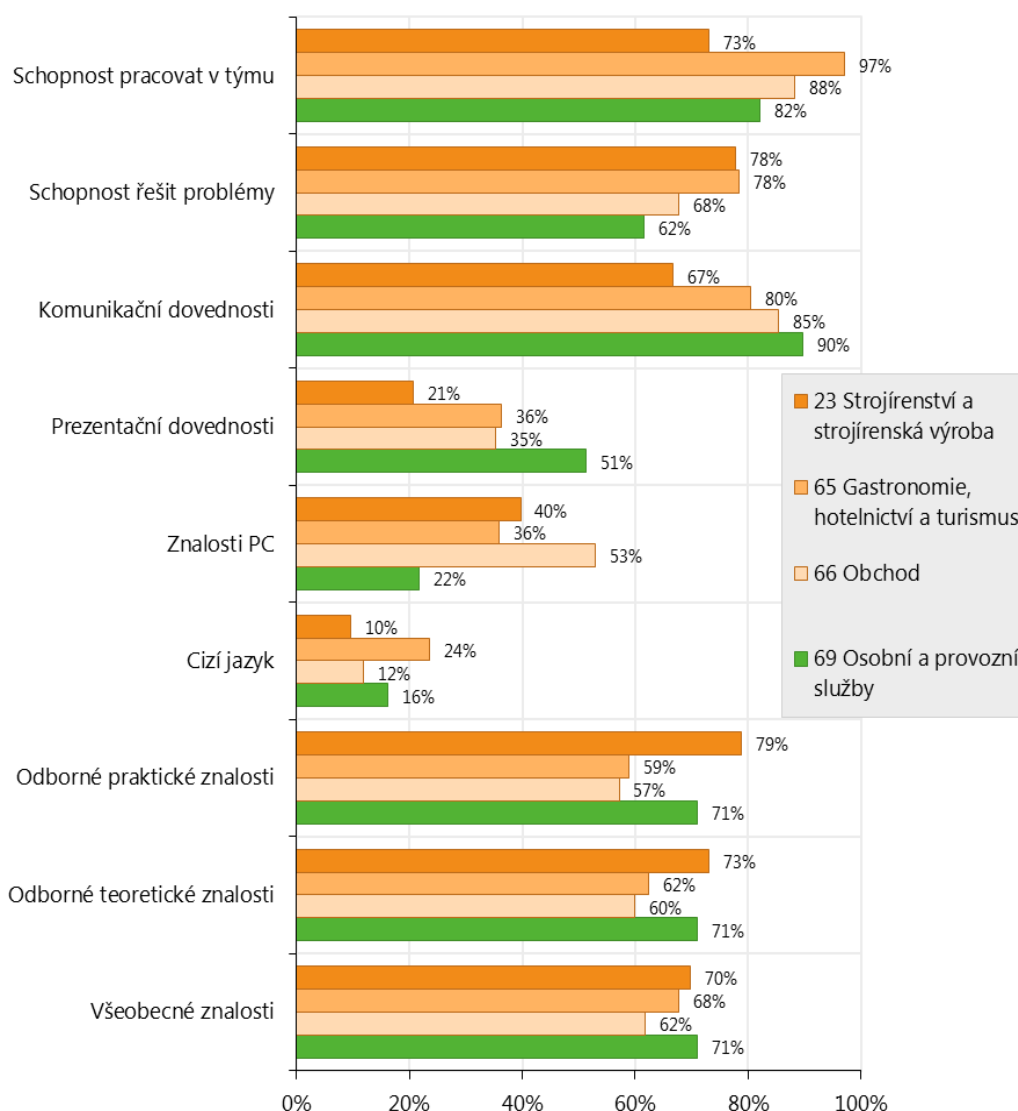
Z výsledků analýz zároveň poněkud překvapivě vyplývá, že klíčové kompetence jako schopnost pracovat v týmu, řešit problémy, komunikační dovednosti a rovněž i všeobecné znalosti ve stejné, nebo dokonce mírně vyšší míře využili podle svého názoru absolventi učebních oborů. I když toto hodnocení je založeno na subjektivním vyjádření absolventů, **zdá se, že trend většího důrazu na tzv. měkké dovednosti se nevztahuje jen na maturitní a terciární vzdělávání, ale i na učební úroveň.**

VYUŽITÍ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ PODLE VYBRANÝCH SKUPIN OBORŮ

Podíváme-li se podrobněji na využití získaných kompetencí v rozdělení nejen podle úrovně vzdělání, ale i skupin oborů, najdeme i z tohoto hlediska výrazné rozdíly. Z obrázku, který znázorňuje vybrané skupiny oborů v kategorii H, jsou zřejmé výrazné odlišnosti ve využití zejména komunikačních a prezentačních dovedností, schopnosti pracovat v týmu a potřeby znalosti práce na PC.

STŘEDNÍ VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM

Obrázek 7.3: Odpověď na otázku „Jak jste využil dovednosti získané na střední škole ve svém prvním zaměstnání?“ – vybrané skupiny oborů kategorie H (v % odpovědí rozhodně využil + spíše využil)²¹

Ve skupině oborů **69 Osobní a provozní služby** na úrovni vyučení patří jak absolutně, tak i v porovnání s ostatními sledovanými skupinami k více využívaným způsobilostem komunikační dovednosti (90 %), dále pak schopnost pracovat v týmu, kterou využilo 82 % dotázaných. Ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami se využití těchto kompetencí řadí spíše k průměru. Naopak k relativně

²¹ Ze sledovaného vzorku jsou uvedeny pouze vybrané skupiny oborů (počet respondentů větší než 30).

významným kompetencím patří i prezentační dovednosti (51 %) a odborné praktické a teoretické znalosti.

Ve skupině **66 Obchod** byla nejvíce využívána **schopnost pracovat v týmu (88 %) a komunikační dovednosti (85 %)**. Ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami oborů absolventi častěji využívají dovednosti práce na PC (53 %).

V oborech **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus** k nejvíce potřebným kompetencím podobně jako v jiných skupinách oborů patří schopnost pracovat v týmu (97 %), řešit problémy (78 %) a komunikační dovednosti (80 %). Z hlediska porovnání s ostatními skupinami je relativně více využíván cizí jazyk (24 %).

Ve skupině strojírenských oborů na úrovni vyučení jsou rovněž často zmiňovanými kompetencemi schopnost pracovat v týmu, řešit problémy a komunikační dovednosti. Ve srovnání s ostatními vybranými skupinami oborů jejich využití ovšem uvádí mírně nižší procento absolventů. Naopak relativně častěji jsou potřebné schopnosti pracovat na PC (40 %) a odborné praktické znalosti (79 %).

STŘEDNÍ VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU

Na maturitní úrovni vzdělání jsou ve skupině **23 Strojírenství a strojírenská výroba** podstatné z hlediska využití v prvním zaměstnání zejména schopnost řešit problémy (85 %), pracovat v týmu (74 %) a komunikační dovednosti (78 %). **V porovnání s ostatními sledovanými skupinami jsou považovány za podstatné zejména znalosti práce na PC (67 %), odborné praktické (59 %) a teoretické znalosti (67 %) a rovněž i všeobecné znalosti (70 %)**.

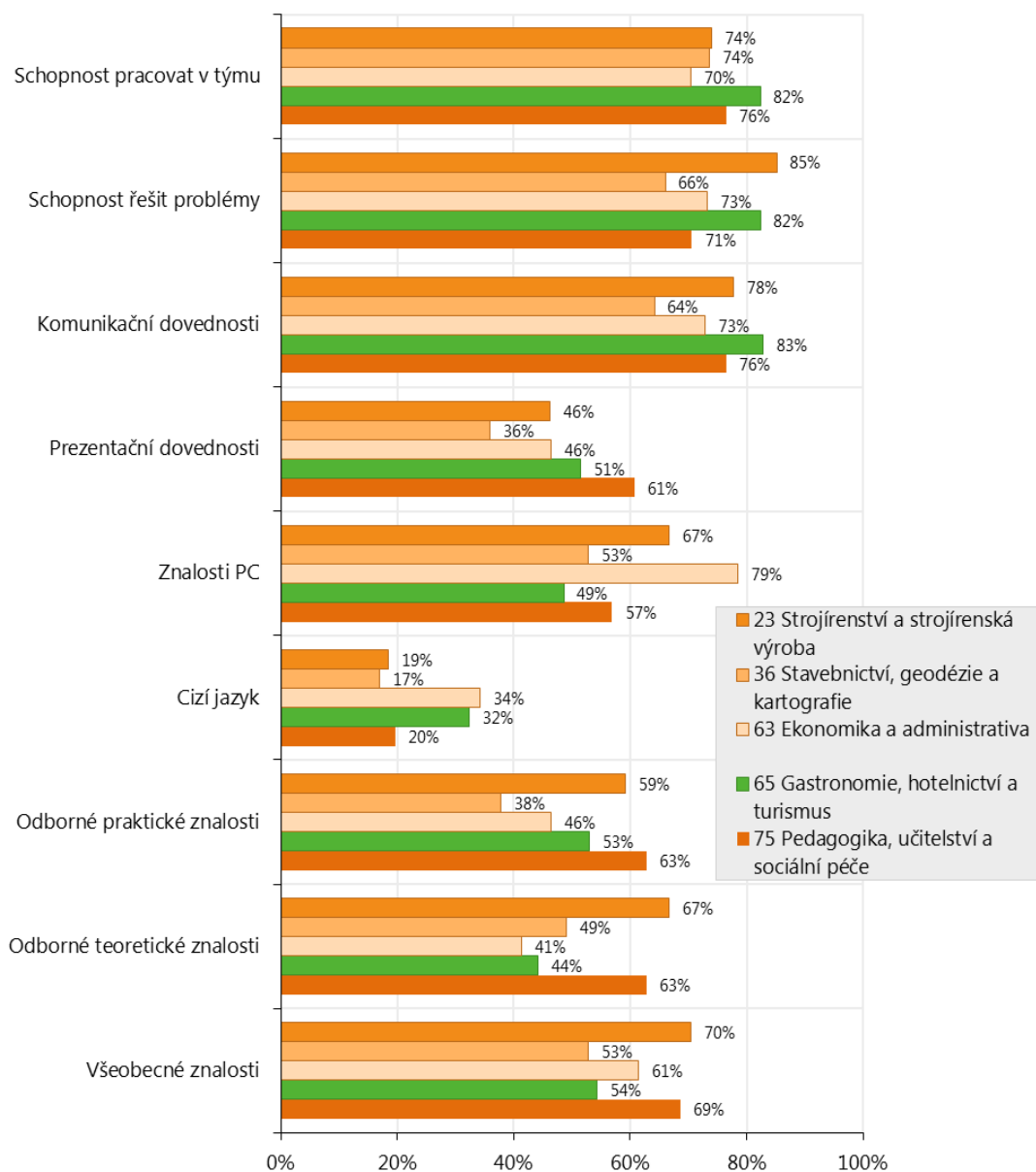
Absolventi **stavebních oborů** na maturitní úrovni ve svém prvním zaměstnání uváděli využití všech sledovaných kompetencí v relativně nižší míře než absolventi ostatních oborů. Stejně jako u ostatních patřila k nejvíce využitým kompetencím schopnost pracovat v týmu (74 %) a řešit problémy (66 %).

Ve skupině **63 Ekonomika a administrativa** je struktura nejvíce využívaných kompetencí poněkud odlišná. Nejčastěji využívanou kompetencí je znalost práce na PC (79 %), což je i v porovnání s ostatními skupinami nejvíce. Dále absolventi v rámci sledovaných skupin nejčastěji potřebovali v prvním zaměstnání i znalost cizího jazyka (34 %). Podobně jako v ostatních skupinách k nejvíce využitým kompetencím patří měkké dovednosti, jako jsou schopnost pracovat v týmu (70 %), řešit problémy (73 %) a schopnost komunikace (73 %).

Ve skupině **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus** je relativně více využívanou kompetencí **cizí jazyk (32 %)** a dále kompetence zaměřené na komunikaci (83 %), řešení problémů (82 %) a práce v týmu (82 %). Prezentační dovednosti využilo ve svém prvním zaměstnání 51 % absolventů tohoto oborového zaměření a odborné praktické dovednosti 53 % z nich.

Absolventi oborů skupiny **75 Pedagogika, učitelství a sociální práce** ve svém prvním zaměstnání rovněž nejvíce využívali schopnost pracovat v týmu, řešit problémy a komunikační dovednosti. Z pohledu srovnání s dalšími skupinami oborů pak potřebovali hlavně prezentační dovednosti (67 %) a odborné praktické a teoretické znalosti (63 %) a rovněž všeobecné znalosti (69 %).

Obrázek 7.4: Odpověď na otázku „Jak jste využil dovednosti získané na střední škole ve svém prvním zaměstnání?“ – vybrané skupiny oborů kategorie M (v % odpovědí rozhodně využil + spíše využil).²²

ZÁVĚRY

Cílem realizovaného šetření bylo odpovědět na otázky zaměřené na jednotlivé aspekty využití kvalifikace absolventů středních odborných škol. Míra využití kvalifikace byla přitom sledována z hlediska tří aspektů – prvním bylo uplatnění absolventů ve vystudovaném oboru, druhým uplatnění kvalifikace ve vztahu k úrovni vzdělání, které je požadováno na dané pracovní pozici, a třetí přístup vycházel ze zhodnocení jednotlivých kompetencí získaných v průběhu studia na střední škole v prvním zaměstnání.

²² Ze sledovaného vzorku jsou uvedeny pouze vybrané skupiny oborů (počet respondentů větší než 30). Dále nejsou zařazeni absolventi, kteří pracují krátkodobě na brigádách a podobně.

Podívejme se nejprve na výsledky analýz **uplatnění absolventů středních škol ve vystudovaném oboru**:

- V celkovém pohledu můžeme konstatovat, že zájem absolventů středních škol pracovat ve vystudovaném oboru je vysoký. V kategorii **středního vzdělání s výučním listem** v závěru svého studia projevilo zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru téměř 75 % absolventů. Přibližně 14 % předpokládalo, že si najde pracovní uplatnění v příbuzném oboru a jen 12 % mělo v úmyslu odejít za prací do jiného oboru. Reálná situace byla ovšem značně odlišná. **Ve svém oboru si po skončení střední školy našlo práci jen 45 % dotázaných absolventů učebních oborů, 27 % se uplatnilo v příbuzném oboru a 28 % vyučených získalo práci zcela mimo svůj obor. S odstupem 3 let od ukončení studia podíl vyučených pracujících ve svém oboru zůstal na stejné úrovni (46 %), podíl absolventů pracujících v příbuzném oboru se snížil na 15 % a procento vyučených pracujících v jiném oboru dosáhlo 39 %.**
- V kategorii **středního vzdělání s maturitní zkouškou** byla situace v závěru studia obdobná jako u vyučených – podíl budoucích absolventů, kteří měli v úmyslu zahájit pracovní dráhu ve vystudovaném oboru, byl dokonce ještě mírně vyšší – 78 %. Přibližně 12 % se chtělo uplatnit v příbuzném oboru a jen 10 % předpokládalo, že odejde do jiného oboru. **Ve skutečnosti si ve vystudovaném oboru po skončení střední školy našlo práci jen 35 % dotázaných absolventů maturitních oborů, 26 % se uplatnilo v příbuzném oboru a 39 % absolventů získalo práci zcela mimo svůj obor. S odstupem 3 let od ukončení studia podíl absolventů maturitních oborů pracujících ve svém oboru zůstal přibližně na stejné úrovni (33 %) a podíl absolventů v příbuzném oboru klesl na 15 %. Výsledné procento těch, kteří pracují mimo vystudovaný obor, tedy dosáhlo 51 %.**
- Podíváme-li se na rozdíly v uplatnění absolvovaného oboru z hlediska porovnání učebních a maturitních oborů, můžeme konstatovat, že po ukončení střední školy pracovali **ve svém oboru častěji absolventi učebních oborů (45 %) oproti absolventům maturitních oborů (35 %).**
- **Důležitou otázkou spojenou s odchody za prací do jiného oboru jsou důvody, proč absolventi pracují v jiném oboru, zejména zda se jedná o důsledek nedostatku pracovních míst v oboru, nebo zda jsou příčiny spíše na straně absolventa (nezájem o obor, snaha získat zajímavější nebo atraktivnější pracovní místo a podobně).** Z výsledků šetření vyplynulo, že důvody, kvůli kterým absolventi po třech letech od ukončení studia pracují v jiném než vystudovaném oboru, se liší v kategorii vyučených a absolventů maturitních oborů. Zároveň se ukazuje, že důvod pro hledání a získání práce v jiném oboru zpravidla není jen jeden, ale často se určitým způsobem doplňují. Společné oběma kategoriím vzdělání je to, že v současnosti nejfrekventovanějším **důvodem odchodu do jiného oboru je skutečnost, že se absolventovi nepodařilo sehnat práci ve svém oboru. Tento důvod uvádějí častěji absolventi středního vzdělání s maturitní zkouškou než vyučení (77 % oproti 62 %).** **Všechny ostatní důvody naopak najdeme častěji u kategorie vyučených.** Hned na druhém místě bez velkého odstavu uvádějí vyučení nízký plat v oboru (58 %). Poměrně častým důvodem odchodu do jiného oboru v kategorii je i ztráta zájmu o obor (48 %), nevyhovující pracovní podmínky (45 %) nebo nízká perspektiva oboru (41 %). Přibližně 38 % uvedlo, že by muselo dojíždět, a 37 % nikdy v oboru pracovat nechtělo.
- V kategorii středního vzdělání s maturitní zkouškou je problém se získáním zaměstnání v oboru ještě více dominantní příčinou odchodu za prací do jiného oboru. Z absolventů, kteří 3 roky od ukončení studia pracují v jiném oboru, uvedlo tento důvod 77 % z nich. Ostatní důvody se objevují s výrazně nižší frekvencí. Na odchodu absolventů z oboru se podílela i ztráta zájmu o obor (33 %), špatné platové podmínky (27 %) i dlouhodobý nezájem pracovat v oboru (26 %). V menší míře pak absolventi uváděli, že obor není perspektivní (19 %), že odešli kvůli nevyhovujícím pracovním podmínkám nebo pracovní době (19 %) nebo proto, že získali vzdělání v jiném oboru.

- S nuceným odchodem do jiného oboru souvisí i další téma – spokojenost absolventů středních škol v zaměstnání, zejména porovnání skupiny absolventů, kterým se podařilo získat odpovídající pracovní uplatnění v oboru a uplatnit získanou kvalifikaci, s těmi, kteří si museli najít práci v jiném oboru. V celkovém pohledu byla většina dotázaných absolventů ve svém zaměstnání spokojena (71 % z toho 23 % rozhodně spokojených a 48 % spíše spokojených, spíše nespokojených bylo 18 % a rozhodně nespokojených 10 %). Jak vyučení, tak i absolventi maturitních oborů, kterým se nepodařilo získat odpovídající zaměstnání ve vystudovaném oboru a uplatnit svoji kvalifikaci, byli se svým zaměstnáním spokojeni méně často (spokojenost vyjádřilo 62 % absolventů učebních oborů a 58 % absolventů maturitních oborů, kteří pracují mimo svůj obor proto, že se jim nepodařilo sehnat vhodné uplatnění ve svém oboru).
- Značné procento absolventů, kteří pracují v jiném než vystudovaném oboru, s sebou přináší otázku, do jaké míry absolventi vystačí se získanými znalostmi nebo zda pro ně změna oboru znamená nutnost doplnit si kvalifikaci. Z výsledků analýz vyplývá, že **přibližně polovina absolventů při změně oboru vystačila se všeobecnými znalostmi, přibližně pětina (21 %) si musela kvalifikaci doplnit (resp. si ji doplňuje) a 25 % si kvalifikaci doplnit nemuselo, ale některé odborné znalosti z nového oboru tito absolventi postrádali**. Větší nároky na doplnění kvalifikace při změně oboru vznikly absolventům středních škol s maturitní zkouškou, z nichž 26 % absolventů uvedlo, že si kvalifikaci doplnilo, a 26 % odborné znalosti postrádalo.

Druhým uplatněným přístupem ke sledování využití kvalifikace absolventů je porovnání požadavků pracovní pozice na úroveň vzdělání se skutečně dosaženou úrovní vzdělání.

- Z tohoto hlediska můžeme konstatovat, že přibližně 68 % absolventů středních škol s výučním listem a 48 % absolventů s maturitní zkouškou se uplatňuje v období 3 let od ukončení středoškolského studia na pracovní pozici, která podle jejich názoru odpovídá úrovni získaného vzdělání. Na druhé straně u významného podílu absolventů dochází k překrývání mezi učební a maturitní úrovní, kdy asi 18 % absolventů učebních oborů pracuje podle svého vyjádření na pozici, pro kterou je vhodné maturitní nebo vyšší vzdělání, zatímco 21 % absolventů maturitních oborů obsadilo pozice, pro které je dostačujícím vzděláním učební úroveň. Můžeme předpokládat, že tato nepříznivá situace často souvisí s vynuceným odchodem do jiného oboru, v němž absolventi s maturitní zkouškou nemají dostačující kvalifikaci. Nezanedbatelné procento vyučených i absolventů maturitních oborů pak pracuje na pozicích, pro které stačí základní vzdělání nebo je pro jejich výkon potřeba absolvování zaškolení, kurzu, řídičský průkaz nebo jiné dovednosti, případně certifikáty.

Třetím přístupem ke sledování využití kvalifikace je využití jednotlivých kompetencí získaných v průběhu docházky na střední školu.

- Z výsledků této části analýz vyplynulo, že absolventi ve svém prvním zaměstnání nejvíce využívali tzv. měkké dovednosti, jako je schopnost pracovat v týmu, řešit problémy nebo komunikační dovednosti. I když toto hodnocení je založeno na subjektivním vyjádření, **zdá se, že trend většího důrazu na využívání tzv. měkkých dovedností se nevztahuje jen na maturitní, případně terciární vzdělávání, ale i na učební úroveň. V kategorii středního vzdělání s výučním listem (H) absolventi podle svého vyjádření ve svém prvním zaměstnání potřebovali nejčastěji schopnost pracovat v týmu (86 %), řešit problémy (76 %) a komunikační dovednosti (78 %). O něco méně často využili odborné praktické (67 %) a teoretické (66 %) znalosti a dále pak všeobecné znalosti (69 %). K nejméně často využívaným patří u vyučených znalost cizího jazyka (16 %). V kategorii středního vzdělání s maturitní zkouškou (M) patřily k nejvíce využívaným opět schopnost pracovat v týmu (73 %), řešit problémy (73 %) a komunikační dovednosti (75 %). Na rozdíl od vyučených tito absolventi častěji využili dovednost pracovat na PC (63 %) i znalost cizího jazyka.**

Na závěr můžeme na základě výsledků šetření konstatovat, že současná nepříznivá ekonomická situace se do oblasti využití získané kvalifikace promítá nepříznivě. Poměrně značné procento absolventů středního vzdělání pracuje ve sledovaném období 3 let od ukončení studia na střední škole mimo vystudovaný obor (39 % absolventů středního vzdělání s VL a 51 % absolventů středního vzdělání s MZ ze sledovaného vzorku). I když celkové podíly absolventů uplatňujících se mimo svůj obor se v porovnání s předchozím obdobím neliší zásadně, v současnosti je výrazně převažující příčinou odchodu do jiného oboru nepříznivá situace na trhu práce. Zatímco většina absolventů v závěru studia má zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru, reálná situace vede řadu absolventů k přehodnocení původních představ a nutnosti hledání práce mimo vystudovaný obor, případně i k přijímání pracovního uplatnění na pozicích, pro které je dostačující nižší úroveň vzdělání. Na druhé straně je třeba konstatovat, že i v současnosti se na rozhodnutí absolventů odejít do jiného oboru často podílí i faktory na straně samotného absolventa, jako jsou nezáměr o obor, snaha získat lépe placené místo nebo zaměstnání bez nutnosti dojíždění a další. Celkově nepříznivá situace na trhu práce tedy klade značné nároky na flexibilitu absolventů, jejich schopnost se přizpůsobit, případně si doplnit kvalifikaci. Důraz je proto třeba klást na zvyšování souladu **mezi trhem práce a odborným vzděláváním a možnosti doplnění kvalifikace. Sladování poptávky a nabídky vyžaduje transparentní trh práce a informace, které zdokonalí rozhodování všech aktérů. Žáci a jejich rodiče potřebují informace o tom, jaké budou perspektivy trhu práce v době, kdy ukončí typ a obor vzdělávání, o který mají zájem. Z tohoto důvodu je třeba rozvíjet informační základnu pro rozhodování při volbě školy a oboru, která by zahrnovala i podrobné informace o trhu práce. Jedním z užitečných nástrojů je rozsáhlý informační systém ISA+ na www.infoabsolvent.cz, který tyto informace nabízí. Dalším nástrojem je rozšiřování služeb kariérového poradenství, které by zohledňovalo jak zájmy a schopnosti žáka, tak i aspekty následného uplatnění na trhu práce.**

POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA

Burdová, J., Chamoutová D.: *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2012*. Praha: NÚV, 2012.

Doležalová, G., Vojtěch, J.: *Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání – 2009*. Praha: NÚOV, 2011.

Kuchař, P.: Perspektivy mladých na trhu práce. In: *Problémy přechodu mládeže ze školy do zaměstnání*. Sborník ze semináře. Praha: Národní vzdělávací fond, 1999.

Strietska-Ilina, O. a kol.: *Identifikace nedostatku kvalifikací na českém trhu práce*. Praha: Národní vzdělávací fond. Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání, 2003.

Trhlíková, J., Úlovcová, H., Vojtěch, J.: *Přechod absolventů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce – III. Etapa*. Praha: NÚOV, 2006.

Trhlíková, J., Vojtěch, J., Úlovcová, H.: *Připravenost absolventů středních odborných škol na uplatnění v praxi. Srovnání situace absolventů středního odborného vzdělání s výučním listem, s maturitou i odborným výcvikem a s maturitou tři roky od ukončení studia*. Praha: NÚOV, 2008.

Vojtěch, J., Chamoutová, D.: *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2011/12*. Praha: NÚV, 2012.

www.infoabsolvent.cz

V rámci informačního systému www.infoabsolvent.cz se k tématu dále vztahují následující stránky v sekci Absolventi škol a trh práce (výběr)

[Uplatnění vzdělání](#)

Využívají absolventi škol své vzdělání

[Zájem absolventů pracovat v oboru](#)
[Postoje absolventů k uplatnění v oboru podle vzdělání](#)
[Uplatnění absolventů škol mimo obor a jeho důvody](#)

Shoda vzdělání a zaměstnání

[Neshoda vzdělání a zaměstnání](#)
[Celková shoda vzdělání a zaměstnání](#)
[Shoda vzdělání a zaměstnání – vyučení](#)
[Shoda vzdělání a zaměstnání – maturanti](#)

Požadavky zaměstnavatelů

Kompetence důležité pro zaměstnání

[Důležitost kompetencí podle zaměstnavatelů](#)
[Další kompetence, které zaměstnavatelé potřebují](#)
[Důležitost kompetencí podle pracovníků úřadů práce](#)
[Důležitost kompetencí podle pracovních agentur](#)

Požadavky na nové pracovníky

[Požadavky na vzdělání v pracovních inzerátech](#)
[Požadavky na jazyky, počítač a praxi v pracovních inzerátech](#)
[Schopnosti požadované v pracovních inzerátech](#)
[Požadavky zaměstnavatelů v pracovních inzerátech](#)

Charakteristiky přijímání do zaměstnání

[Kritéria ovlivňující přijímání pracovníků](#)
[Jaké pracovníky zaměstnavatelé přijímají](#)
[Důvody zaměstnavatelů pro ne/přijímání absolventů](#)
[Názory úřadů práce na uplatnitelnost absolventů](#)
[Faktory úspěšnosti uchazečů o zaměstnání](#)

Informace o nabídce zaměstnání

[Jak firmy hledají nové pracovníky](#)
[Profese a obory, které zaměstnavatelé potřebují](#)
[Profese nabízené v pracovních inzerátech](#)
[Finanční ohodnocení nabízené v inzerátech](#)
[Vývoj nabídky pracovních inzerátů](#)

Nejlepší pomocník při výběru střední školy? Informační systém www.infoabsolvent.cz.

Webové stránky www.infoabsolvent.cz sice už nějakou dobu fungují, ale právě prošly výrazným obsahovým i vizuálním vylepšením. Na uvedené adrese nyní najdete uživatelsky velmi přívětivý a jednoduše srozumitelný přehled pro všechny, kteří hledají aktuální informace o možnostech vzdělávání na středních a vyšších odborných školách.

Na internetu už řada přehledových portálů o středních školách existuje. V čem je tedy www.infoabsolvent.cz výjimečný? Jeho jedinečnost spočívá především v tom, že na jednom místě najdete všechny důležité informace pro výběr té nejvhodnější školy právě pro Vás. Inovovaný informační systém nabízí kompletní přehled všech středních škol a oborů nabízených v příštím roce, přičemž vzdělávací nabídku je možné vyhledávat nejen podle škol a oborů, ale i podle vysněného povolání. Pokud by nestačilo ani to, dokáže nabídnout školy či obory dostupné v zadané vzdálenosti od určeného místa. A pro žáky se zdravotním postižením nabízí dokonce unikátní filtr, podle kterého si mohou vybrat školu vhodnou právě pro ně.

Systém www.infoabsolvent.cz ale není jen pouhým přehledem škol, které lze hledat podle zvolených kritérií. Portál nabízí ucelené spektrum informací, díky kterým se zájemci o studium mohou zodpovědně rozhodnout, na jakou školu půjdou. Dostupné jsou např. informace o tom, jak si absolventi jednotlivých oborů vedou na trhu práce nebo jaké obory jsou perspektivní z pohledu zaměstnavatelů.

Opravdovým bonbonkem je databáze videí vybraných technických oborů vzdělání, která může uchazečům přiblížit práci v daném oboru, a usnadnit tak jejich výběr. Zhruba šestiminutová videa divákovi představí reálné využití vybrané profese v praxi a umožní nahlédnout do konkrétní školy, kde se vybraný obor učí. Potenciální žák má díky těmto videím možnost vidět nejenom, jak a co se opravdu naučí, ale i to, jaké je jeho budoucí uplatnění v praxi. Video vítají i na školách: **„Jde o chvályhodný počín především pro rodičovskou veřejnost v době, kdy dochází k rozhodování o dalším vzdělávání jejich potomků,“** chválí videodatabázi Ing. Karel Hladík, zástupce ředitele SŠ technická AGC a. s. v Teplicích.

Portál je užitečný i pro ty, kteří mají o výběru školy jasno, ale řeší nějaký problém nebo se chtějí o vzdělávání v ČR dozvědět více. Část systému s názvem „**Jak na to**“ obsahuje rady a tipy – např. jak se připravit na přijímačky či co dělat, když to ve škole nejde. Můžete se tu také dočíst třeba o tom, co znamenají kódy jednotlivých oborů vzdělání.

Webovým stránkám www.infoabsolvent.cz se dostalo uznání i na mezinárodní úrovni – podle expertů OECD patří www.infoabsolvent.cz v evropské konkurenci k těm nejlepším poradenským nástrojům. Odborníci z Národního ústavu pro vzdělávání totiž při vývoji systému pracovali se skutečnými potřebami uchazečů o vzdělávání a se zkušenostmi pedagogických pracovníků a poradců.

Šetřete svůj čas a vyzkoušejte www.infoabsolvent.cz při hledání střední školy vhodné právě pro Vás!

System funguje v rámci projektu VIP Kariéra II – Kariérové poradenství, který řídí MŠMT, jeho partnerem je Národní ústav pro vzdělávání a spolufinancuje ho Evropský sociální fond a státní rozpočet ČR.

Videoukázky – multimediální prezentace technických oborů vzdělání

V Informačním systému o uplatnění absolventů škol na trhu práce na www.infoabsolvent.cz jsou začleněny multimediální prezentace těchto oborů:

Učební obory		Maturitní obory	
23-51-H/01	Strojní mechanik	18-20-M/01	Informační technologie
23-52-H/01	Nástrojař	23-41-M/01	Strojírenství
23-55-H/01	Klempíř	23-45-L/01	Mechanik seřizovač
23-56-H/01	Obráběč kovů	26-41-L/01	Mechanik elektrotechnik
23-65-H/01	Strojník	26-41-M/01	Elektrotechnika
26-51-H/01	Elektrikář	26-45-M/01	Telekomunikace
26-51-H/02	Elektrikář – silnoproud	28-42-L/01	Chemik-operátor
26-52-H/01	Elektromechanik pro zařízení a přístroje	28-44-M/01	Aplikovaná chemie
29-51-H/01	Výrobce potravin	29-41-M/01	Technologie potravin
29-53-H/01	Pekař	29-42-M/01	Analýza potravin
29-56-H/01	Řezník – uzenář	34-42-M/01	Obalová technika
31-58-H/01	Krejčí	34-53-L/01	Reprodukční grafik pro média
36-52-H/01	Instalatér	36-45-M/01	Technická zařízení budov
36-52-H/02	Mechanik plynových zařízení	36-46-M/01	Geodézie a katastr nemovitostí
36-56-H/01	Kominík	36-47-M/01	Stavebnictví
36-59-H/01	Podlahář	37-42-M/01	Logistické a finanční služby
36-64-H/01	Tesař	39-41-L/02	Mechanik instalatérských a elektrotechnických zařízení
36-66-H/01	Montér suchých staveb	78-42-M/01	Technické lyceum
36-67-H/01	Zedník		
36-69-H/01	Pokryvač		
39-41-H/01	Malíř a lakýrník		
41-54-H/01	Podkovář a zemědělský kovář		
41-55-H/01	Opravář zemědělských strojů		

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce

Vítáme Vás v informačním systému ISA+, který Vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy. Najdete zde všechny školy a obory vzdělávání, informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. Při výběru povolání Vám pomůže i Profi test nebo prezentace pracovních činností. Velkým přínosem je ISA+ pro žáky se zdravotním postižením i pro ty, kteří mají studijní problémy.

KAM NA ŠKOLU obory, školy a profese

[Výběr podle oboru](#)
[Výběr podle školy](#)
[Výběr podle povolání](#)
[Výběr podle videa](#)
[Výběr podle obrázků](#)
[Profitest](#)

ABSOLVENTI ŠKOL A TRH PRÁCE

[Vzdělávání a volba oboru](#)
[Uplatnění vzdělání](#)
[Požadavky zaměstnavatelů](#)
[Nezaměstnanost](#)
[Zaměstnanost](#)
[Publikace](#)

BEZ BARIÉR až na trh práce

[Volba školy pro žáky se ZP](#)
[Absolventi se ZP a trh práce](#)
[Předčasné odchody ze vzdělávání](#)
[Statistické přehledy](#)

JAK NA TO rady a doporučení

[Jsem na základce](#)
[Jsem na střední](#)
[Jsem už dospělý](#)
[Jsem poradce](#)

Výrazně inovovaný informační systém ISA+ pomáhá **žákům základních škol** při volbě oboru vzdělání a výběru střední školy, **žákům středních škol** při rozhodování o pokračování ve vzdělávání a při přechodu na trh práce, **výchovným-kariérovým poradcům a učitelům** při poskytování kariérového poradenství a výuce témat Úvodu do světa práce, **managementu škol** při úpravách vlastní vzdělávací nabídky a tvorbě školních vzdělávacích programů.

NEJVÝRAZNĚJŠÍ NOVINKY:

- možnost **výběru oborů i školních vzdělávacích programů (ŠVP)**,
- **nové videoukázky** – představují práci v technických profesích i přípravu na ně,
- **profitest** – pomůže žákům základních škol při výběru oblasti vzdělávání,
- **výběr podle obrázků** – poskytuje snadnější orientaci ve vzdělávací nabídce SŠ,
- **bez bariér až na trh práce** – nová sekce věnovaná problematice žáků se zdravotním postižením a tématu předčasných odchodů ze vzdělávání,
- **jak na to – rady a doporučení** – různé užitečné informace pro uživatele systému,
- **syntetické stránky** – obsahují soubor informací ke každé skupině oborů,
- **filtry vzdělávací nabídky** – podle zdravotního postižení, vzdálenosti od bydliště, formy studia, zřizovatele, ŠVP,
- **fulltextové vyhledávání** – najde na ISA+ odkazy související se zadaným výrazem.

O inovaci a obsah systému ISA+ se stará Národní ústav pro vzdělávání v rámci projektu MŠMT **Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy (VIP Kariéra II – KP)**, který je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.